

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2014–2017

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petr Pešek

**Specifická problematika romské klientely v DD Klánovice
z pohledu speciální pedagogiky**

Praha 2017

Vedoucí bakalářské práce: *Mgr. Alois Daněk*

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2014–2017

BACHELOR THESIS

Petr Pešek

**Specific problems Romany community in The children's home
Klánovice from the special pedagogical point od view**

Prague 2017

The Bachelor Work Supervisor: Mgr. Alois Daněk

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autora .....

Poděkování

Děkuji svému vedoucímu práce Mgr. Aloisi Daňkovi za rady. Děkuji dětem z Dětského domova Klánovice, že mi byly zdrojem zkušeností s že se dobrovolně účastnily mého výzkumu. Děkuji své rodině za velkou podporu a trpělivost.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá specifickými problémy romské komunity v Dětském domově Klánovice se zaměřením na oblast speciální pedagogiky. Cílem práce je blíže zmapovat, jaké problémy jsou děti v dětském domově nuceny řešit.

Data byla získána v rámci kombinovaného výzkumu (kvalitativního i kvantitativního), jehož cílem je ověření či vyvrácení stanovených hypotéz.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že dětské domovy podporují děti v zájmových aktivitách, pomáhají jim s volbou povolání a usilují o to, aby děti dokončily přípravu na povolání a snaží se děti připravit na život. Negativním zjištěním bylo, že děti z dětského domova jsou často ve většinové společnosti pro svůj původ diskriminovány.

Klíčová slova

děti, dětský domov, dospívající, diskriminace, integrace, romská komunita, speciální pedagogika, specifické problémy.

Annotation

This thesis deal with an area of the specific problems Romany community in the children's home Klánovice and focuses on the area special pedagogy. The aim of this work is to map in more details what problems the children in the children's home have to resolve.

The data were obtained as a part of combined research (quantitative and qualitative) whose aim was to verify or refute the set hypotheses.

The results of the research indicate that children's homes support children in their special-interest activities, help them choose an occupation, try to get them to finish their preparation for an occupation and try to teach children prepare for the life. A negative finding was that, the children from children's home are often in the majority discriminated because of their origin.

Keywords

adolescent, children, children's home, discrimination, integration, Romany community, special pedagogy, specific problems.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ PROBLEMATIKY	9
1.1 Zákony vymezující ústavní výchovu	9
1.2 Zákony a nařízení na ochranu menšin a romů.....	11
2 SPECIFIKA DĚTSKÉHO DOMOVA KLÁNOVICE	12
2.1 Nejstarší historie Dětského domova Klánovice.....	12
2.2 Organizační struktura DD Klánovice	12
2.3 Běžný život v DD Klánovice.....	13
3 SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ ASPEKTY ÚSTAVNÍ VÝCHOVY	15
3.1 Speciální pedagogika jako věda.....	16
3.2 Specifické problémy dětí s nařízenou ústavní výchovou	17
3.3 Specifické problémy dětí v DD Klánovice.....	19
3.4 Specifické problémy romské komunity dětí v DD Klánovice.....	21
3.5 Možnosti řešení specifických problémů v DD Klánovice.....	23
3.5.1 Nadační fond Harmonie.....	23
4 ROMOVÉ Z POHLEDU SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY.....	25
4.1 Romské etnikum	25
4.2 Speciálně pedagogické otázky u romské klientely	26
PRAKTICKÁ ČÁST	29
5 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE	29
6 OTÁZKY A HYPOTÉZY	29
7 VÝZKUMNÝ VZOREK.....	30
8 VÝZKUMNÁ METODIKA	31
9 VÝSLEDKY VÝZKUMU	32
10 PŘÍPADOVÉ STUDIE.....	52
10.1 Případová studie – Pavla.....	52
10.2 Případová studie – Eda	55
11 INTERPRETACE A DISKUZE VÝSLEDKŮ	59
12 ZÁVĚRY VÝZKUMU	63
ZÁVĚR.....	64
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	66
SEZNAM GRAFŮ.....	70
SEZNAM PŘÍLOH.....	71

ÚVOD

Problematika dětí z dětského domova je široce zkoumané pole působnosti, v kterém se sledovaly již mnohé prvky. Jako vychovatel v dětském domově spoluprožívám každodenně příběh dětí z dětského domova, a to je také důvod, proč jsem si toto téma bakalářské práce vybral. Z mé zkušenosti také pramení mnoho otázek, kterým bych se rád v této své bakalářské práci věnoval. Téma je to zásadní, protože díky dobrým poznáním specifických problémů romské komunity v dětském domově budeme moci lépe hledat jejich řešení a upravovat tak naše působení na děti v dětském domově. Sám jsem velmi zvědav, s čím se děti podle jejich výpovědí potýkají a zda to koresponduje s mými hypotézami o jejich problémech. To je také unikum výzkumu bakalářské práce – že se zaměřuje na výpovědi přímo dětí, nikoli pouze vychovatelů, jak to často u podobných výzkumů bývá.

Cíl práce je blíže zmapovat, jaké problémy jsou děti v dětském domově nuceny řešit. Výzkumnými otázkami této bakalářské práce jsou: S jakými specifickými problémy se romské děti a dospívající z dětského domova potýkají? Cítí se být romské děti a dospívající z Dětského domova Klánovice (DD Klánovice) diskriminováni? Navazují přátelství spíše uvnitř nebo mimo DD Klánovice? Chtěli by pokračovat ve způsobu života svých rodičů? Jak hodnotí přípravu DD Klánovice pro život? Preferují romského vychovatele před vychovatelem neromského původu? Po teoretickém vymezení tématu by měla odpovědět na tyto otázky praktická část této bakalářské práce.

V teoretické části je zmapována problematika legislativy v oblasti ústavní výchovy a ochrany menšin, ústavní výchovy ze speciálně pedagogického pohledu, představení Dětského domova Klánovice, speciálních problémů dětí v ústavní výchově, specifik romské komunity v DD Klánovice a možností jejich řešení. Praktická část je věnována podrobnějšímu prozkoumání specifických problémů romské komunity ve zmiňovaném dětském domově. Zvolen byl smíšený výzkum – kombinace kvantitativní a kvalitativní metody.

TEORETICKÁ ČÁST

1 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ PROBLEMATIKY

V první kapitole bude zmíněna řada důležitých právních předpisů, které jsou pro téma bakalářské práce klíčové. Předně zmíníme předpisy týkající se ústavní výchovy, poté předpisy upravující ochranu menšin, Romů.

1.1 ZÁKONY VYMEZUJÍCÍ ÚSTAVNÍ VÝCHOVU

Ústavní výchova je v českém právním řádu ukotvena pomocí následujících právních předpisů:

- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí,
- Zákon č.109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů ,
- Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů,
- Vyhláška č.438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních,
- Vyhláška č. 60/2006 Sb., o psychické způsobilosti pedagogických pracovníků,
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Tyto předpisy definují, jak je ústavní výchova poskytována, jakými zařízeními a jak se postupuje, když je dětem ústavní výchova soudně nařízena. Další předpisy upravují nutné vzdělání pedagogických pracovníků, vychovatelů a jejich psychickou způsobilost.

Zákon o sociálně právní ochraně dětí upravuje takové situace a okolnosti, kdy je nutné poskytnout dítěti ochranu nebo pomoc ve prospěch jeho nejlepšího zájmu, zejména pak taková situace, jejímž výsledkem je nařízení ústavní výchovy. (Česko, 1999) Tento zákon přesně vymezuje, kterých dětí se týká.

Jsou to děti:

- jejichž rodiče zemřeli, neplní povinnosti plynoucí z rodičovské zodpovědnosti, nevykonávají nebo zneužívají práva plynoucí z této zodpovědnosti;
- které byly svěřeny do výchovy jiné fyzické osobě a tato osoba neplní povinnosti spojené s výchovou dítěte;
- které vedou zahálčivý nebo nemravný život, zejména zanedbávají školní docházku, požívají alkohol nebo návykové látky, žíví se prostitucí, opakovaně nebo soustavně páchají přestupky nebo jinak narušují občanské soužití, atd.;
- které se opakovaně dopouští útěků;
- na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující život, zdraví, lidskou důstojnost, mravní vývoj, jejich jmění, nebo je podezření ze spáchání takového činu;
- které jsou rodiči nebo osobami odpovědnými za výchovu opakovaně umístovány do zařízení zajišťujících nepřetržitou péči o děti, nebo jejich umístění trvá déle než šest měsíců;
- které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu. (Krausová, Novotná, 2006)

Náhradní rodinnou péčí zajišťuje stát. Systém náhradní péče o děti je rozdělen mezi tři ministerstva:

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy spravuje školská zařízení pro výkon ústavní a ochranné výchovy.
- Ministerstvo zdravotnictví má na starosti zvláštní dětská zařízení – kojenecké ústavy a dětské domovy pro děti ve věku 0–3 roky.
- Ministerstvo práce a sociálních věcí zaštiťuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. (Dvořák, 2007)

Dětský domov Klánovice spadá pod Ministerstvo školství a jeho zřizovatelem je Magistrát Hlavního města Prahy.

Nařízení ústavní výchovy se řídí jasnými pravidly. Soud je povinen před nařízením ústavní výchovy zkoumat, zda nelze zajistit výchovu náhradní rodinnou péčí nebo rodinnou péčí v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, tyto formy mají před ústavní výchovou přednost. (Česko, 1999)

1.2 ZÁKONY A NAŘÍZENÍ NA OCHRANU MENŠIN A ROMŮ

Po roce 1989 došlo v oblasti ochrany menšin k mnoha změnám, sociální systém do té doby nebyl připraven na řešení sociálních důsledků plynoucích z realizace ekonomické reformy. Nový zákon o sociálních službách vznikl více než deset let, což bylo překážkou pro rozvoj sociálních služeb. Otevření nových možností přinesl až Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách (Čámský, 2011, s. 9).

Setkávání života romské komunity se státními institucemi se děje především v sociální oblasti. V této oblasti nejpálčivěji vyplývají na povrch odlišnosti romské společnosti a majority a problémy a zjevuje se nejvíce společenská distance. (Navrátil, 2003, s. 378)

Ze statistik je možné vyčíst, že Romové jsou častějšími příjemci sociálních služeb. Bývají také považováni majoritou za skupinu problémovou a konfliktní, i když je nemožné takto uvažovat o všech Romech a krajně nevhodné je důvody sociální potřeby ztotožňovat s etnickou příslušností bez ohledu na další kvality. Navrátil také uvádí, že Romové jsou o svých právech velmi dobře informovaní, nemají před státními institucemi žádný ostych a řeší své problémy často i u nejvyšších státních orgánů. Svých potřeb se podle autora domáhají značně asertivně, naléhavě až manipulativně, neváhají používat ve svůj prospěch i nepravdivé informace. (Navrátil, 2003, s. 378)

2 SPECIFIKA DĚTSKÉHO DOMOVA KLÁNOVICE

Bakalářská práce se zabývá specifickými problémy komunity romských dětí v Dětském domově v Klánovicích. Zda bude možné získané poznatky rozšířit i na jiná zařízení pro ústavní výchovu či na specifika ústavní výchovy vůbec, ukáží až následné výzkumy. Prozatím je důležité zmínit konkrétní danosti Dětského domova v Klánovicích, aby výzkum nesl i širší kontextuální rámec. Předložena bude stručná historie a organizační struktura dětského domova.

2.1 NEJSTARŠÍ HISTORIE DĚTSKÉHO DOMOVA KLÁNOVICE

V lednu 1949 bylo rozhodnuto Zemským národním výborem o zřízení Státního dětského domova pro děti předškolního věku v Klánovicích. V únoru 1949 bylo do klánovického domova přivezeno 45 dětí a zahájen provoz.

V roce 1950 dostal dětský domov do užívání dům čp. 35, v roce 1953 dům čp. 151. V roce 1957 byla při dětském domově založena mateřská škola. V domě čp. 35 vznikla záchytná krajská karanténa. V roce 1959 bylo otevřeno zvláštní oddělení pro mentálně postižené děti. V roce 1961 byla založena mateřská škola internátní.

V roce 1965 bylo zahájeno jednání na Ministerstvu školství v komisi mimoškolní výchovy při pedagogické radě MŠK o zřízení experimentálního dětského domova pro děti od 3 do 15 let.¹

2.2 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA DD KLÁNOVICE

Dětský domov v Klánovicích je státní zařízení pro výkon ústavní výchovy pro děti od 3 do 18 let. Zřizovatelem je Magistrát Hlavního města Prahy. Je to domov rodinného typu. Kapacita domova je 60 dětí, které jsou rozděleny do šesti rodinných skupin. O každou skupinu se starají čtyři vychovatelé.

Dětský domov tvoří komplex čtyř budov. V každé budově jsou dva byty, které

1

Tyto údaje vyplývají z interní dokumentace dětského domova a autor jako zaměstnanec DD Klánovice je získal v osobním rozhovoru s ředitelkou DD Klánovice a s jejím svolením je také uvádí.

obývají dvě rodinné skupiny. U domů je vždy velká zahrada. Máme zde sportovní hřiště – na fotbal a na tenis. V provozu je i keramická dílna a zrekonstruovaná kuchyň. V letech 2012–2013 proběhla celková rekonstrukce budovy zvané Kasal ve Smržovské ulici. Průběžně se opravují další budovy a vylepšují jejich interiéry. Od Magistrátu HMP byl získán byt pro jednu rodinnou skupiny na Černém Mostě, je to detašované pracoviště DD Klánovice. Pro dospělé studující klienty a v rámci následné péče pro děti odcházející z DD jsou zajišťovány tréninkové a startovací byty, garsonky. DD Klánovice jich má k dispozici devět v Klánovicích a čtyři v různých částech Prahy – v Čakovicích, v Petrovicích, v Bohnicích.²

2.3 BĚŽNÝ ŽIVOT V DD KLÁNOVICE

Důvody pro umístění dětí do dětského domova jsou zejména: zanedbávání výchovy, výživy a dalších rodičovských povinností, fyzické a psychické týrání, pohlavní zneužívání. Pokud do domova přijdou děti, u kterých je předpoklad, že se nebudou moci vrátit do původní rodiny, nebo o ně nikdo nejeví zájem a jsou tedy právně volné, hledají se pro ně aktivně náhradní rodiny – hostitelské, pěstounské i adoptivní.

Pro socializaci dětí je důležité, aby se co nejvíce pohybovaly mezi běžnou populací, jejich denní režim je téměř stejný jako režim dětí ve funkčních rodinách. Navštěvují většinou místní základní školu v Klánovicích, výjimečně praktickou školu v Úvalech nebo v Českém Brodě. Studenti dojíždějí na střední školy, zpravidla do jiných částí Prahy. V současné době mám DD Klánovice dva studenty vysoké školy. Děti navštěvující ZŠ Klánovice obědvají v jídelně DD Klánovice, děti studující na středních školách jinde v Praze mají zajištěny obědy ve svých školách.³

Odpoledne se děti připravují na další školní den – píší úkoly a učí se. Mnoho z nich potřebuje doučování, které v DD Klánovice probíhá velmi intenzivně, téměř každý den. Alespoň jednou týdně pracují děti v zahradách domova, hrabou listí nebo uklízejí okolí. Děti se v domově volně pohybují, navštěvují se, mají možnost vycházek,

---

² Zmíněné informace jsou všeobecná fakta, která autor popisuje z osobních znalostí jako zaměstnanec DD Klánovice.

³ Text byl sepsán díky rozhovoru s ředitelkou DD Klánovice a uveden s jejím laskavým svolením.

které hojně využívají i k samostatným výjezdům do centra Prahy. Často do DD Klánovice přicházejí návštěvy – kamarádi dětí, příbuzní, známí. O víkendu některé děti odjíždějí na návštěvy rodin, starší děti chodí na brigády. Na zájmové kroužky se přihlašují děti do škol, které navštěvují, nebo do kroužků v obci Klánovice a v jejich širším okolí. Cílem je opět začlenění dětí z DD mezi populaci vrstevníků. Nejoblíbenější zájmovou činností je fotbal, který chlapci hrají v klubu FC Klánovice a hra na hudební nástroj, která je realizována díky projektu Harmonie, která bude zmíněna níže. Večer připravují děti společně s vychovateli jídlo a uklízejí po sobě. O víkendu si děti s vychovateli zajišťují nákupy, vaření a úklidy stejně jako v rodinách.⁴

---

⁴ Taktéž.

3 SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ ASPEKTY ÚSTAVNÍ VÝCHOVY

V této kapitole se předně definuje speciální pedagogika jako věda. Dále budou popsána konkrétní dílčí aplikační témata. Je dobré také vymezit, kdy mluvíme o ústavní výchově.

Ústavní výchova přichází v úvahu, pokud výchova v rodině dítěte, do které se narodil, není z nějakého důvodu možná. Jedná o nějakou poruchu rodiny, tzn. situaci, kdy rodina v různé míře neplní základní požadavky a úkoly dané společenskou normou. Rodina tak dítěti není schopna zajistit přiměřené začlenění jejích členů do společnosti. Hovoří se o selhání některého člena nebo členů rodiny, které se projevuje v nedostatečném plnění některých nebo všech základních rodinných funkcí. (Dunovský, 1999)

Obecně se uvažuje o třech důvodech, proč se rodiče o děti nestarají a je třeba zajistit výchovu jiným způsobem.

- Rodiče se o dítě nemohou starat – tento objektivní důvod je nezávislý na vůli rodičů; důvodem mohou být např. nepříznivé přírodních podmínky, poruchy fungování celé společnosti (válka, hladomor), narušení celého rodinného systému (nemoc, úmrtí), nepříznivý zdravotní stavu dítěte.
- Rodiče se o dítě neumějí či nedovedou starat – tomto důvod může být objektivní i subjektivní, týká se rodinného systému, může jít o nezralost a neschopnost vyrovnat se s těžkou situací (dítě s postižením, mimomanželské dítě) či neschopnost rodičů přijmout situaci neobvyklou ve společnosti (např. děti dětí).
- Rodiče se o dítě nechtějí starat – tento důvod je subjektivní, rodiče mohou trpět různými poruchami osobnosti či psychickými poruchami (schizofrenie), které vedou k nedostatečnému plnění rodičovské povinnosti, k nezájmu rodičů o dítě či k nepřátelskému postoji vůči dítěti. (Dunovský, 1999)

3.1 SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKA JAKO VĚDA

„Speciální pedagogika je disciplína orientovaná na výchovu, vzdělávání a celkový osobnostní rozvoj znevýhodněného člověka s cílem dosáhnout co možná nejvyšší míry jeho sociální integrace, a to včetně pracovních a společenských možností a uplatnění.“ (Slowik, 2007, s. 15)

Slowik dále hovoří o současné změně paradigmatu koncepce speciální pedagogiky. V období raného starověku lidé přistupovali k postiženým (či ke znevýhodněným) tak, že je zotročovali, zneužívali, popř. je zabíjeli. Hovoříme o *represivním přístupu*. Navazoval tzv. *charitativní přístup* společnosti, který se vyznačuje orientací na duchovno. Základní institucí, která pečovala o nemocné a postižené byla především církev. Úroveň a přístup v pomoci a ochraně postižených byly různé. V období novověku se objevuje tzv. *humanistický přístup společnosti*, který se snaží péči pojímat komplexně. Vedle pomoci kvalitně ve zdraví přežít je v popředí snaha o prožití života ve společnosti naplno. V období na přelomu 19. a 20. století je řešením problematiky především segregace, i když hovoříme o tzv. rehabilitačním přístupu (rehabilitace ve významu znovu uschopnění). Ti lidé, kteří se nebyli schopni zrehabilitovat zcela byli totiž často odkázáni pouze na ústavní péči. *Preventivně-integrační přístup* se snažil zaměřit se na prevenci vzniku postižení, a to i ve smyslu předcházení riziku narození dítěte s vrozenou vadou nebo poruchou. Směrem k současnosti se hledá řešení v integraci handicapovaných do společnosti. Současným trendem je *inkluzivní přístup*., na který se společnost postupně připravuje, v první řadě legislativně a teoreticky. (Slowik, 2007)

Speciální pedagogika v širším slova smyslu je v podstatě každá speciálně zaměřená pedagogika (pedagogika předškolního věku), v užším slova smyslu je pak dána definicí Slowikovou nebo výčtem jejích subdisciplín. Věda speciální pedagogika se taxonomicky dělí na dílčí subdisciplíny orientující se svým předmětem, cíli a úkoly na daný typ postižení. Jsou to etopedie, psychopedie, somatopedie, logopedie, surdopedie, oftalmopedie a specifické poruchy učení. (Pipeková, 2006)

Speciální pedagogika v souvislosti s romskými klienty nabývá dalšího rozměru. Předpokládá, že u romských dětí (jako dalších jiných dětí) se může vyskytnout určitý typ postižení nebo znevýhodnění (např. Postižení psychopedické, logopedické,

somatické, smyslové, etopedické apod.). Dále se také může řešit problematika diagnostiky, etiologie, intervence, reedukace či resocializace. Přidejme také skutečnost, že romské dítě pochází z jiného sociokulturně podnětného prostředí, s naprosto jinými normami, jinými vzorci chování, jinými hodnotami a s odlišným přístupem k otázce výchovy a vzdělávání. Speciální pedagogika v tomto kontextu pomáhá nalézat možnosti a strategie výchovy a vzdělávání v kontextu etnika. (Kaleja, 2011)

3.2 SPECIFICKÉ PROBLÉMY DĚTÍ S NAŘÍZENOU ÚSTAVNÍ VÝCHOVOU

Zařízení ústavní výchovy zajišťuje základní práva dítěte na výchovu a vzdělání v souvislosti s ústavou a mezinárodní smlouvami o lidských právech a základních svobodách, které se Česká republika zavázala naplňovat. V dětském domově jsou vytvářeny podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující aktivní účast ve společnosti. Cílem je harmonický rozvoj osobnosti dítěte a uspokojování jeho potřeb s ohledem na individualitu jedince. (Kovařík, 2004)

Základní organizační jednotkou je v dětském domově rodinná skupina, kterou tvoří šest až osm dětí. Rodinná skupina je obvykle hererogenní, tzn. složená z dětí různého pohlaví a věku. Sourozenci jsou zpravidla součástí jedné rodinné skupiny. Pečujícími osobami jsou vychovatelé, kteří jsou obvykle 4. (Vágnerová, 2004)

Důvody, pro které je dítěti nařízena ústavní výchova jsou často tyto:

- dítě je vlastními rodiči odloženo nebo opuštěno,
- rodiče dítěte zemřeli,
- dítě je psychicky, fyzicky či sexuálně zneužíváno nebo týráno,
- dítě je zanedbáváno,
- dítě má výchovné problémy a rodiče je nejsou schopni zvládat,
- dítě trpí psychickým či tělesným postižením a rodiče nemohou zajistit potřebnou péči,
- rodiče jsou fyzicky nebo duševně nemocní a neplní svou rodičovskou povinnost,

- rodina dítěte je v nepříznivé sociální situaci, trpí chudobou a žije v nevyhovujících bytových podmínkách. (Bittner, 2007)

Je dobré si uvědomovat, že děti vyrůstající v dětských domovech mohou získat (mít) některé vlastnosti, které mohou komplikovat navazování mezilidských vztahů a rozvoj některých schopností. Mohou trpět např. hyperaktivitou, deprivacním syndromem, deficitem rozumových schopností nebo tělesnými a duševními nemocemi. Dětský domov má k dispozici omezené možnosti k vytváření zdravých psychických vazeb na dospělé. (Matoušek, Pazlarová, Baldová, 2008)

U dětí vyrůstajících v dětských domovech je velké riziko, že se nebudou dobře orientovat v mezilidských vztazích a budou mít nižší schopnost vcit'ovat se do druhých lidí. Dále je více než možné, že nebudou umět řešit konflikty bez agresivity, obtížně si budou osvojovat etické normy a hodnoty. Tyto děti mají nízké sebehodnocení a sebevědomí. Vlivem těchto skutečností často selhávají v různých sociálních situacích. Často se u nich objevuje závislost na drogách, kriminalita, špatný školní prospěch a nízký status na trhu práce. Jejich životní zkušenosti také ovlivňují schopnost založit funkční rodinu. (Matoušek, Pazlarová, Baldová, 2008)

Výzkumy ukázaly, že stálý kontakt s rodiči a jejich podpora souvisí s vysokou motivací dětí k učení, s dobrou komunikační schopností, dobrým duševním zdravím, s nízkým výskytem chování překračujícího sociální normy a s nízkým výskytem závislostí. Děti, které nemají možnost dobrého vztahu se svými rodiči a jejich výchovu zajišťuje dětský domov, tak jsou značně znevýhodněné. (Matoušek, Pazlarová, Baldová, 2008)

3.3 SPECIFICKÉ PROBLÉMY DĚTÍ V DD KLÁNOVICE

Dříve než bude otevřeno téma problémů dětí romské komunity a jejich začleňováním do společnosti po odchodu z DD, je nutné si položit otázku celkového problému dětí v DD.

Celý problém může být spatřován ve vytržení z rodinného prostředí a v jejich následném nuceném pobytu v DD. Zde vzniká asi ten nejzásadnější problém v psychice, kdy mnohdy děti vůbec nechápou proč a za co je s nimi takto nakládáno. Stávají se důsledkem nerozvážnosti dospělých lidí, převážně rodičů. Zároveň poznávají hluboký pocit zklamání a rozšířený pocit nedůvěry k dospělým, který je provází po zbytek mladosti a mnohdy po celý život. Zavírají se do sebe a útěchu nachází většinou v možnosti sdělovat si pocity se stejně poznamenanými jedinci.

Stejně jako ostatní zařízení v republice i v DD v Klánovicích stáváme se vlastně poslední nadějí pro všechny děti zklamané dospělými, potažmo společností. Po případném nedobrovolném ukončení pobytu v DD vlastně děti odchází buď do výchovných ústavů nebo do nápravných zařízení pro mladistvé. O zmíněném zařízení v Klánovicích hovoříme jako o Dětském domově rodinného typu. Pro děti to má obrovský význam, neboť činnost jednotlivých skupin probíhá tak jako v běžných rodinách. Výsledkem je pak fakt, že z tohoto zařízení nedochází k žádným útekům a děti se sem rádi vrací jako domů.

Dalo by se říct, že je vše v pořádku, ale určitě není. Pořád musíme počítat se skutečností, kdy každý vychovatel může mít odlišný přístup, jak k samotné rodinné skupině, tak pak ke každému jedinci. Dále je nutné vzít v úvahu rozdělení vychovatelů na ty, kteří svoji práci berou jako poslání nebo jako zaměstnání. Dalším měřítkem je stáří vychovatelů, kde na jedné straně jsou obrovské zkušenosti a na druhé ochota či neochota učit se novým věcem, které samozřejmě nová doba neustále přináší. Ve spoustě činností pak právě děti předhání své vychovatele (cizí jazyk, práce na PC, nové druhy sportů atd.), kteří ne vždy jsou ochotni tento fakt přijmout.

V takových vztazích se pak těžko hledá ten, který by se stal vzorem při výchově dítěte. Ten, který by dovedl naslouchat a trpělivě vysvětlovat mnohdy špatné návyky a názory. Ve většině případů se jedná o tzv. "běh na dlouhou trať". Trať, která v podstatě nemá konce, trať nazvaná " život ". Pokud dítě má tzv. " smůlu " a dostane se

k vychovateli, který zastává mnohdy ještě socialistické manýry postavené jen na řádech, poveleních a pravidlech, je jasné, jak se nadále vyvíjí jeho vztah k dospělé osobě. Jestliže nenajdou tito lidé v sobě snahu dětem porozumět a pochopit jejich důvody, pak nemají děti pod jejich výchovou šanci zařadit se do společnosti jako rovní s ostatní populací. Hledají únik od všeho uvnitř zařízení. Přestože děti z DD Klánovice navštěvují běžné základní a střední školy, zůstávají po celou dobu studia téměř bez kamarádů "zvenčí". Osobní a přátelské vztahy navazují především v rámci komunity dětského domova. Zde jsou si totiž rovni a nemusí se mnohdy stydět za to, že jsou z dětského domova.

Zmíněn bude příklad ze života jedenáctileté holčičky z dětského domova. Na oslavu jejích narozenin si mohla pozvat koho chtěla. Pozvala spoustu dětí, ale bohužel jen z dětského domova. Ze třídy ani jednoho. Ostych jí tomu zabránil, přestože o tom s vychovatelem několikrát mluvila. A tak bychom mohli pokračovat dále neúčastí 15letého chlapce na všech akcích pořádaných školou ze stejného důvodu. Bohužel, když už si děti najdou kamaráda zvenčí, bývá to většinou kamarád stejného prospěchu, popřípadě ze slabší sociální skupiny, ten s kterým se mohou měřit, popřípadě nad ním vynikat. Naštěstí se najdou i jedinci, kteří se ve škole (střední) hodně snaží a jejich výsledky jsou skvělé, ale i v těchto případech nikdo, kromě ředitele a třídního učitele, neví, že jsou z dětského domova. Pak nastupují do zaměstnání a zde již musí „s barvou ven“.

Tento problém bychom mohli nazvat „Jsem z dětského domova“ a platí pro všechny děti stejně bez rozdílu, a nezáleží na tom, o jaké dítě jde a jakou má etnickou příslušnost. ⁵

---

⁵ Text této kapitoly pramení z osobních zkušeností autora bakalářské práce a vychází z mnohaleté praxe s dětmi.

3.4 SPECIFICKÉ PROBLÉMY ROMSKÉ KOMUNITY DĚTÍ V DD KLÁNOVICE

Z velké části jsou dětské domovy naplněny dětmi romského původu. V DD Klánovice je to tak 20 – 30 % z celkového počtu dětí. Tyto děti se potýkají se stejnými problémy jako ostatní, ale jejich řešení je o mnoho více komplikované. První věc, která je na místě zmínit, je příslušnost k romskému etniku. Nejenže se potýkají s pocitem samoty, odtržení od rodiny a vzhledem k počtu sourozenců i roztrhání vazeb mezi sourozenci, musí si ale zvykat i na fakt, že na Romy je pohlíženo ze strany společnosti jako na nejhůře přizpůsobivé. Mnohdy na tento jev naráží i v samotných domovech. Vzhledem k odlišným návykům od ostatní populace se jim velmi špatně přizpůsobuje na běžný život této populace. Jsou jim předkládány vzorce soužití, které oni neznají, kterým nerozumí a v podstatě které se jim ani nelíbí. Nikdo se nezajímá o jejich tradice a kulturu, je jim mnohdy předložen model, který se zdá z pohledu ostatní populace jediný správný, pro ně však velmi těžko akceptovatelný. Dochází tak ještě k většímu uzavírání před okolím světem, a tím pro vychovatele k velmi těžkému úkolu navázat vztah. Zde je to pak velmi dlouhá cesta k otevření jejich duše a získání důvěry. Bohužel z jejich strany jde o špatnou zkušenost s neromskou populací a tím i k velké nedůvěře vůči ní.

Absence romských vychovatelů je téměř stoprocentní. Ostatní vychovatelé pak praktikují činnost dle svých možností a představ, ale hlavně podle modelu ostatní populace. Tak vlastně dochází k dalšímu odtažení od romských kultur a tradic. Vzhledem k této absenci a odtažení od rodin děti strádají, a to i za situace, kdy to vlastně všichni myslí dobře. Situace se dá snáze pochopit, pokud se dokážeme vžít do jejich „kůže“ a představit si, jak je nám vysvětlováno, že jiná kultura je správná, že se podle ní musíme řídit. Pak často slyšíme, jak si nevážíme toho všeho, co je vám nabízeno. Dospělému člověku to přijde velmi obtížné. Představme si sedmileté dítě, u kterého je zanedbané vzdělání.

Ukažme si příběh sedmiletého chlapce, který se začal odehrávat před lety. Jeho cesta byla a i nadále je hodně složitá. Dva roky trvalo vzbudit u něho zájem o vzdělání, vysvětlit mu, jak je fajn dělat, co ho baví, a přitom ho to může živit. Dnes je mu šestnáct let, dodělává si dálkově devátou třídu ZŠ, aby se mohl pokusit nastoupit na

svůj vysněný obor grafika. Když na oslavě narozenin zmínil jméno jednoho vychovatele jako jméno člověka, který mu nejvíce pomohl v životě, potvrdil tím zde předkládané myšlenky a význam práce s těmito dětmi. Ví, že jeho cesta bude složitá, ale zároveň ví, že má někoho, na koho se může s důvěrou obrátit.

Dalším problémem je pojem rodina – jak jí mají chápat děti, které buď vůbec, nebo jen krátce poznaly lásku, trpělivost a hlavně chod rodiny. To, jak to v rodině chodí, jak je nutné se domlouvat, plánovat a zároveň užívat radosti života, radosti jednoho z druhého, společně se smát, společně vstávat atd.

To je to, co bude dětem chybět nejvíce při vstupu do života, zkušenosti. Většinou to začnou nějak plácát a přežívat. Vznikají rozpory, chybí rodiče, prarodiče prostě jsou na vše sami. Kolik je vychovatelů, kteří mají fungující rodinu a kolik z nich si vezme k sobě dítě na pár dní a bere ho jako vlastní? Zde je zřejmá velká mezera. Můžeme dětem sdělovat, ukazovat, ale pokud nenajdeme cestu, jak je to nechat zažít, aby mohly nad tím přemýšlet, porovnávat, nikdy to nebude ono.

Romské děti jsou v možnostech pobývat v hostujících rodinách omezeny. Buď je nechce nikdo vzít k sobě, nebo zase oni nechtějí k tzv. „bílým“. V jejich očích a myslí tak zůstává pořád model romské rodiny, a to i přes to, že nesouhlasí s životem svých rodičů.

V se DD Klánovice pro tento problém našlo jedinečné řešení, jako vychovatelka byla přijata pedagožka romského původu. Bylo úžasné pozorovat, jak k ní chtěly romské děti na skupinu. Je to velmi dobrá podpora pro jejich vstup do života.⁶

---

⁶ Tato kapitola je implicitním názorem autora bakalářské práce a je podložena mnohaletou praxí s dětmi. V praktické části budou teze rozpracovány v případových studiích a tím výzkumně podloženy.

3.5 MOŽNOSTI ŘEŠENÍ SPECIFICKÝCH PROBLÉMŮ V DD KLÁNOVICE

Dětský domov Klánovice se pokouší mnoha způsoby působit na své svěřené děti a dospívající, aby řešil přesně ty problémy, které jsou pro děti nejpálčivější. Jako vychovatelka byla získána pedagožka romského původu, což mělo pro romskou část dětí v DD Klánovice velký význam,

Psychologické, sociální a speciálně pedagogické problémy řeší například nový projekt Nadační fond Harmonie. Dětský domov Klánovice se stal jedním z prvních míst v ČR, kde se pomocí hudby děti učí mimo jiné základním sociální návykům. Výzkumně tuto oblast zkoumá Mgr. Alois Daněk ve svém jedinečném výzkumném projektu, který soustavně popisuje změny, které dlouhodobé působení dětí ve smyčcové orchestru vyvolává. Pozitivní výsledky, kterých tento projekt dosahuje, jsou obrovské.

3.5.1 NADAČNÍ FOND HARMONIE

Ve školním roce 2015/2016 byl v DD Klánovice a ZŠ Masarykova v Klánovicích zahájen projekt Harmonie. Pro děti se otevřela možnost být součástí smyčcového orchestru pod vedením dirigenta Jiřího Korynty určená všem dětem z Klánovic a okolí. Výuka probíhá třikrát týdně dvě hodiny – hodinu se zkouší podle individuálních nástrojů a hodinu společně v orchestru. (Nadační fond Harmonie, 2015)

Nadační fond Harmonie vychází z venezuelského hnutí El Sistema. Tímto názvem je označováno hnutí, které vzniklo v roce 1975 ve Venezuele a jeho zakladatelem je hudebník a ekonom José Antonio Abreu, který věřil, že hudba může být nástrojem sociální změny a boje proti chudobě. Abreu nabídl dětem možnost bezplatného hudebního vzdělání, byl přesvědčen, že pravidelné hudební aktivity povedou k redukci kriminality a násilí ve společnosti. (Tunstall, 2012). Etické principy a metodika hnutí je velmi podobná ve všech navazujících projektech. Základními principy jsou snaha o zlepšení sociální situace, orchestrální přístup (učení společně), intenzivní přístup (několikrát týdně), dostupnost (bezplatná možnost v místě bydliště), spolupráce. (Booth, 2013)

Nadační fond Harmonie začal působit v České republice v roce 2009 díky své zakladatelce Mileně Chodujové. Funguje na podobných principech jako původní El Sistema. Dítě je přijímáno bez talentové zkoušky a ideálním věkem pro vstup do

programu je období mezi osmým a dvanáctým rokem věku dítěte. Děti neplatí školné a obdrží také k užívání bezplatně hudební nástroj. (Daněk, 2016)

Dlouhodobé pozorování Aloise Danka započalo od začátku projektu a je stále v běhu, jeho získané poznatky jsou průběžně analyzovány a doplňovány a objevují se v odborných periodikách. Daněk uvádí, že po počáteční nedůvěře v efektivitu projektu ze strany dětí i ze strany vychovatelů a širokého okolí, se však úspěch metody dostavil neuvěřitelně rychle. Po dvou měsících měly děti první veřejné vystoupení, při kterém sklidily bouřlivé ovace. (Daněk, 2016)

Projekt Harmonie děti motivuje k převzetí odpovědnosti za své učení a k aktivnímu přístupu k učení, děti nejsou jen pasivně přítomny vzdělávacímu procesu. Harmonie dětem poskytuje bezpečné edukační prostředí, vedou je mladí trpěliví lektoři a motivace úspěchu je jasně dána předem naplánovanými veřejnými vystoupeními. Bezpečné edukační prostředí umožňuje svobodný rozvoj žáka. (Průcha, 2013)

4 ROMOVÉ Z POHLEDU SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY

Slovo Rom a označení tohoto etnika Romové je velmi staré. Pravděpodobně se romské etnikum vyvinulo ze skupin různých indických kmenů, které se v Persii spojily a uzavíraly smíšená manželství s lidmi místního etnika. Tomuto novému národu se říkalo Domové. Peršané byli rezervovaní vůči uzavírání smíšených manželství se snědými Indy a těmto lidem spojeným z obou národů říkali Domové. Indické slovo Dom původně znamenalo „člověk“. Hláška „d“ se ve slově Dom později zaměnila za písmeno „r“. Mnoho z těchto Domů (Romů) pak pokračovalo do Evropy, evropští Romové jsou tedy jejich potomky. V dnešní romštině má slovo Rom mnoho významů. Píše-li se slovo Rom s velkým počátečním písmenem, slovo vyjadřuje původ, národnost, s malým pak slovo manžel, muž, druh. (Kaleja, 2011, s. 6)

4.1 ROMSKÉ ETNIKUM

Do roku 1989 byli Romové označováni názvy vytvořenými majoritou zemí, ve kterých žili. (např. V ČSR to byli Cikáni/Cigáni, v anglicky mluvících zemích Gypsies/Gipsies, v Itálii Zingaro, v Německu Zigeuner apod.). Označení cikán bylo a je ve společenském kontextu obvykle vnímáno hanlivě. Od sametové revoluce se vlivem uzákonění romské národnosti v československých podmínkách preferuje užití slova Romové, Rom. (Kaleja, 2011)

Označit někoho za Roma je velmi složité. „Sebeidentifikace Romů s romstvím je přitom krajně komplikovanou záležitostí. V zásadě platí, že každá osobnost tak činí na základě individuálního osobního rozhodnutí, či častěji podle úzu panujícího v rodině, nebo v širší societě.“ (Ševčíková, 2008, s. 63)

4.2 SPECIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ OTÁZKY U ROMSKÉ KLIENTELY

Problematika vychovatelství romských žáků je velmi aktuální a bude aktuální stále. Toto téma je společností řešeno již několik desetiletí, ba i více, a stále nejsou uspokojivě zodpovězeny mnohé otázky. Ve speciálně-pedagogické praxi jsou pedagogové romské klientely, kterým chybí konkrétní a komplexní strategie, jak tyto žáky vést a motivovat je. Dobrá znalost etnika by mohla výrazně pomoci výchovně vzdělávacím postupům a také na lidské úrovni v komunikaci mezi dětmi a dospělými. (Kaleja, 2011)

Vzdělávání Romů se často kryje se vzděláváním dětí se sociálním znevýhodněním. Důvodem speciálních vzdělávacích potřeb není v žádném případě romství, ale další okolnosti. Někteří romští žáci (stejně jako někteří jiní žáci) jsou označeni za žáky se sociálním znevýhodněním, i když je to v praxi poměrně obtížné. Definicí sociálního znevýhodnění poskytuje zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon) a vyhláška č. 147/2011 (kterou se mění vyhláška č. 73/2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami). Podle těchto právních norem jsou mezi sociálně znevýhodněné žáky řazeni:

- žáci z rodinného prostředí, ve kterém se jim nedostává potřebné podpory k řádnému průběhu vzdělávání, žáci, jejichž rodiče nespolupracují se školou;
- žáci z rodin s nízkým sociálním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy;
- žáci znevýhodnění nedostatečnou znalostí vyučovacího jazyka;
- žáci s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou (tj. zejména žáci z dětských domovů a výchovných ústavů);
- žáci cizinci z rodin azylantů nebo žadatelů o mezinárodní ochranu na území České republik.

O tom, zda je žák považován za žáka se sociálním znevýhodněním, rozhodují pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně pedagogická centra. Praxe ukazuje, že o tom často rozhodují pouze ředitelé škol. Němec uvádí konkrétní případy,

jak se o sociálním znevýhodněním uvažuje. Např. romský žák, který dobře zvládá český vyučovací jazyk a jehož rodiče dostatečně podporují v přípravě do školy do skupiny žáků se sociálním znevýhodněním nebude patřit. Naproti tomu český žák, jehož matka samoživitelka nemá čas věnovat se domácí přípravě dítěte na vyučování do skupiny žáků se sociálním znevýhodněním patřit bude. (Němec, 2014)

Rodiny sociálně znevýhodněných žáků se často dlouhodobě nacházejí ve velmi špatné ekonomické situaci. Příjmy rodičů jsou malé a bytové podmínky mohou být nevyhovující. Další bariérou může být jazyk. Doma děti komunikují zcela odlišným jazykem a čeština je pro ně druhý, cizí jazyk, který se však po nich vyžaduje ve škole a vysoké úrovni a s určitou podmínkou porozumění i abstraktním pojmům. Velmi málo bývá v praxi zohledňováno znevýhodnění žáků mluvících doma romštinou nebo tzv. romským etnolektem češtiny (mluví zdánlivě česky, v jazyce je mnoho romských slov). Také bývá obvyklé, že děti (ne nutně z romského) ale z prostředí sociálně nižšího postavení mají menší slovní zásobu, chudý syntax a celkově menší porozumění delšímu a složitějšímu textu (což výklad ve školách bývá). (Němec, 2014)

Dalším prvkem sociálního znevýhodnění bývá prostředí, ve kterém není zřejmá vazba mezi dosaženým vzděláním a vlastní obživou. Rodiče a blízcí dospělí jsou často existenčně závislí na sociálních dávkách nebo načerno pracují v manuálních profesích. Ani k jednomu žádné formální vzdělání nepotřebují, proto přirozeně děti k úspěchu ve vzdělávání nemotivují, nepřikládají školnímu vzdělávání velký význam. Také zde chybí příprava dětí na školní výuku, buď z důvodu nízké priority vzdělání, nebo i z praktického důvodu, že rodiče dětem nemohou pomoci. Rodiče dětí se sociálním znevýhodněním jsou často absolventi bývalých zvláštních škol a jedinci funkčně negramotní (zvládají techniku čtení, ale nerozumí obsahu textu) (Němec, 2014)

Pomoci těmto dětem, v případě, že jsou klienty dětského domova, mohou vychovatelé, kteří jsou řádně připraveni. Veškerá práce se sociálně znevýhodněnými dětmi se odvíjí od kvalitní práce speciálního pedagoga, vychovatele. Předně by měl mít kladný vztah k sociálně znevýhodněným dětem a měl by mít vnitřní motivaci pro práci s těmito žáky. Dále by měl mít znalosti odpovídající činnostem, které od něj budou v praxi vyžadovány. Teprve v průběhu studia

a v průběhu praxe si uvědomujeme, jak důležité je být skutečně vystudovaným speciálním pedagogem. Bez znalostí nemůže dojít k dobrému porozumění a porozumění je základ pro dobrou výchovu a vedení dětí. Také naprosto samozřejmým by mělo být přistupovat k dětem ale i k jejich rodinným příslušníkům bez předsudků. Zásadní je to ve vztahu k dětem se sociálním znevýhodněním a jejich rodičům z jiného kulturního a společenského prostředí. Speciální pedagog by měl být empatický a měl by být schopen vidět svět očima dítěte. Dále je třeba, aby uměl komunikovat s rodinou a byl vnímavý na neverbální signály v komunikaci s dětmi. (Němec, 2014)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 VYMEZENÍ VÝZKUMNÉHO CÍLE

Cílem bakalářské práce je blíže zmapovat, jaké problémy jsou romské děti v dětském domově nuceny řešit. Dílčím cílem je také zhodnotit efektivitu již zavedených opatření. K cíli povede dotazníkové šetření a případové studie, které by měly problematikou prozkoumat z větší hloubky.

6 OTÁZKY A HYPOTÉZY

Výzkumnými otázkami této bakalářské práce jsou: S jakými specifickými problémy se romské děti a dospívající z dětského domova potýkají? Cítí se být romské děti a dospívající z Dětského domova Klánovice (DD Klánovice) diskriminováni? Navazují přátelství spíše uvnitř nebo mimo DD Klánovice? Chtěli by pokračovat ve způsobu života svých rodičů? Jak hodnotí přípravu DD Klánovice pro život? Preferují romského vychovatele před vychovatelem neromského původu?

Hypotéza 1: Děti v DD Klánovice navazují přátelství a sociální vztahy především s dětmi a lidmi uvnitř DD Klánovice.

Hypotéza 2: Způsob život svých rodičů děti z DD Klánovice nechtějí následovat. Představují si svůj život zcela jinak.

Hypotéza 3: Děti jsou diskriminovány kvůli svému romskému původu.

Hypotéza 4: Děti z DD Klánovice preferují romského vychovatele před vychovatelem neromského původu.

Hypotéza 5: Děti hodnotí přípravu DD Klánovice na život kladně.

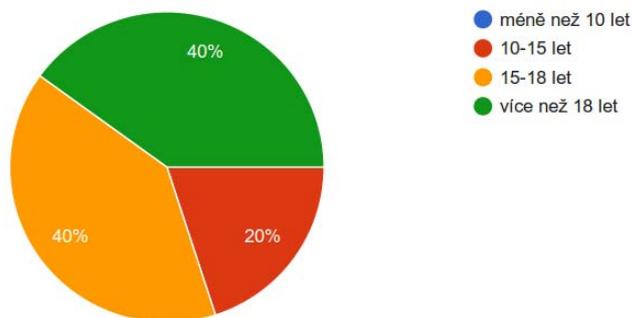
7 VÝZKUMNÝ VZOREK

Výzkum této bakalářské práce je zaměřen přímo obyvatel dětského domova – děti a dospívající. Je to jeden z mála takových výzkumů, který necílí na vychovatele, ale přímo na děti. Dětský pohled je tak věrně zachycen bez domněnek vychovatelů. Všechny děti vstoupily do výzkumu dobrovolně a byla jim zaručena plná anonymita.

Pro dotazníkové šetření bylo osloveno deset dětí a dospívajících romského původu z DD Klánovice. Do výzkumu byl tedy zahrnut kompletní vzorek dětí z vybraného prostředí DD Klánovice. Shodně šlo o pět chlapců a pět děvčat. Především jsou to starší děti nad 15 let, 40 % nad 18 let věku.

Graf 1: Věk probandů

Kolik je ti let? (10 odpovědí)

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Vzhledem k omezením vyplývajícím z malého počtu probandů je výzkum doplněn o dvě případové studie, které velmi podrobně zachycují a zároveň vysvětlují sledované výzkumné otázky a hypotézy.

8 VÝZKUMNÁ METODIKA

Pro bakalářskou práci byla vybrána kombinace kvantitativní a kvalitativní metody. Cílem toto výzkumu je potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz. Jako kvantitativní metoda byl zvolen dotazník vlastní konstrukce. Kvalitativní doplnění budou dvě případové studie.

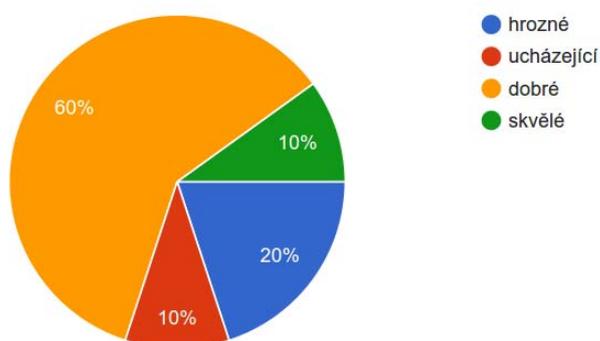
Dotazník je uveden v příloze bakalářské práce a sestává z 15 přímých otázek a 8 dalších podotázek, které jsou důležité statisticky nebo dovysvětlují výše zmíněné otázky (tyto jsou k volnému doplnění bez možnosti předvýběru odpovědi).

9 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Z vlastního šetření formou dotazníku byly zjištěny následující informace, které jsou pro přehlednost prezentovány v grafech.

Graf 2: Vztahy s dětmi a lidmi v DD Klánovice

Jaké máš vztahy s lidmi a dětmi v DD Klánovice? (10 odpovědí)

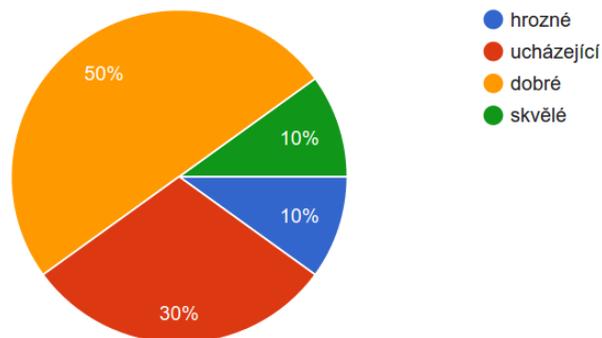
Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

V rámci DD Klánovice mají probandi v 70 % dobré nebo skvělé vztahy.

Graf 3: Vztahy s dětmi a lidmi mimo DD Klánovice

Jaké máš vztahy s lidmi a dětmi mimo DD Klánovice? (10 odpovědí)

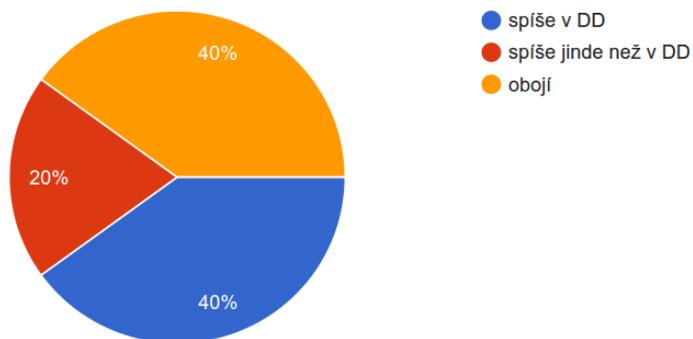

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Mimo DD Klánovice jsou skvělé nebo dobré vztahy v 60 % případů, což je jen o 10 % méně než v rámci DD Klánovice. Méně často se však objevují vztahy „hrozné“ oproti situaci v DD Klánovice.

Graf 4: Poměr kamarádu uvnitř a mimo DD Klánovice

Máš kamarády spíš v DD Klánovice nebo jinde? (10 odpovědí)

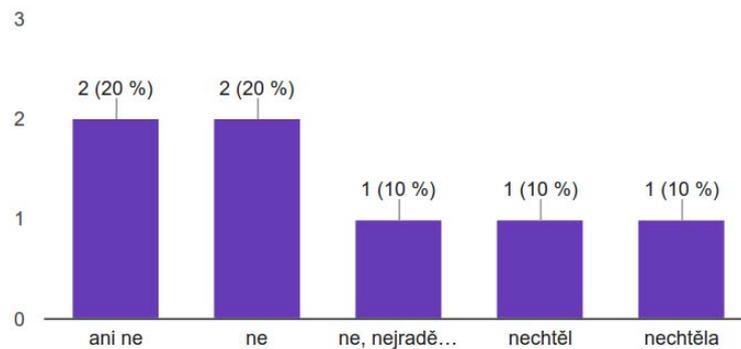

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Kamarádství probandi navazují s dětmi v DD Klánovice častěji (dvojnásobně) oproti kamarádstvím mimo DD Klánovice. Ve 40 % případů navazují probandi kamarádství uvnitř i mimo DD Klánovice.

Graf 5: Potřeba změnit poměr kamarádství uvnitř a mimo DD Klánovice

Chtěl/a bys to mít jinak? Jak? (7 odpovědí)

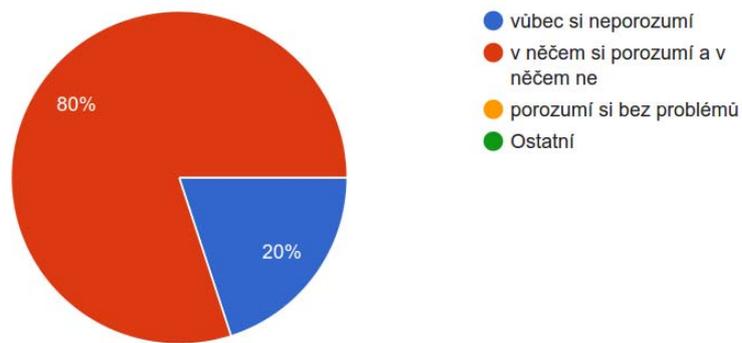
Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Na otázku, zda by si situaci navazování kamarádství uvnitř nebo mimo DD Klánovice představovali probandi jinak, shodně odpověděli, že ne.

Graf 6: Míra porozumění mezi lidmi různého způsobu života a různé kultury

Když vedle sebe žijí lidé různého způsobu života a různé kultury, budou si rozumět?

(10 odpovědí)

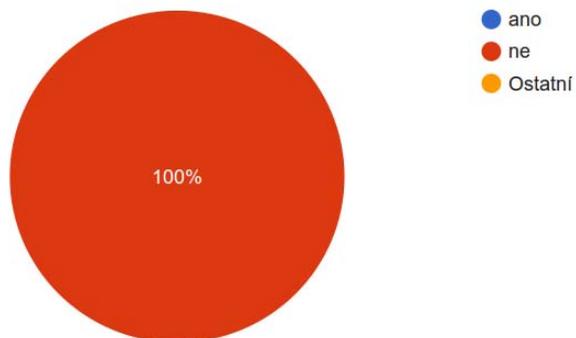

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Na otázku týkající se porozumění lidí různého způsobu života a různé kultury probandi odpovídali rezervovaně. 20 % jich je přesvědčeno, že si lidé různého způsobu života a různé kultury vůbec neporozumí a 80 % si myslí, že porozumění je možné jen částečně. Bezproblémové porozumění neočekává nikdo.

Graf 7: Míra chtění napodobit způsob života rodičů

Chtěl/a bys jednou žít podobně jako žijí tvoji rodiče?
(10 odpovědí)

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Jednoznačná odpověď byla na otázku, zda by děti z DD Klánovice chtěli žít podobně jako jejich rodiče. Nikdo z nich by model života jejich rodičů nechtěl následovat.

Graf 8: Důvody, proč děti z DD Klánovice nechtějí napodobovat život svých rodičů

V čem ano nebo ne? (7 odpovědí)

děsí mě to
děsí mě jejich chování
prostě ne
nelíbí se mi jejich přístup
mám jiné představy o životě
chci žít sama se sestrami
špatný model

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Důvody, pro které nechtějí děti z DD Klánovice napodobovat způsob života svých rodičů jsou takové, že je vnímají jako špatný model, děsí je, nelíbí se jim, mají jiné představy.

Graf 9: Míra rozdílnosti kladených požadavků na děti ze strany rodičů a vychovatelů

Liší se nějak požadavky (školní povinnosti, povinnosti doma), které na tebe kladou vychovatelé, od toho, co po tobě chtějí (chtěli) doma v rodině?

(10 odpovědí)

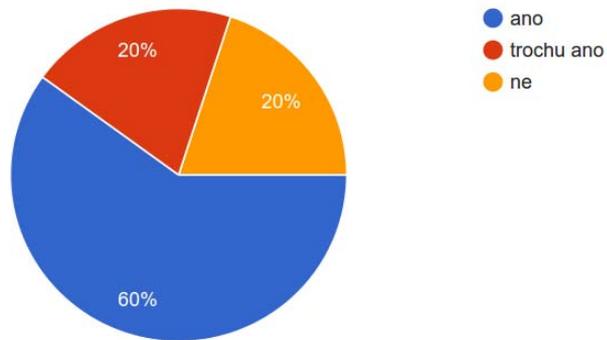

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Požadavky, které na děti v DD Klánovice kladou vychovatelé jsou zásadně odlišné od těch, které vyžadovali rodiče, a to v 70 % případů.

Graf 10: Míra diskriminace kvůli romskému původu u dětí z DD Klánovice

Měl jsi někdy potíže, protože jsi Rom? (10 odpovědí)

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Následující otázka zkoumá případnou diskriminaci kvůli romskému původu. Bohužel se potvrdilo, že ji pocítilo 60 % dětí z DD Klánovice zřetelně a dalších 20 % dětí trochu. Pouze zbylých 20 % dětí z DD nebylo nikdy diskriminováno kvůli romskému původu.

Graf 11: Projevy diskriminace kvůli romskému původu

Jaké potíže? (8 odpovědí)

nechci odpovídat
posmívání
nechci komentovat
odstup
žádné
pohledy
osobení z krádeže
posměšky

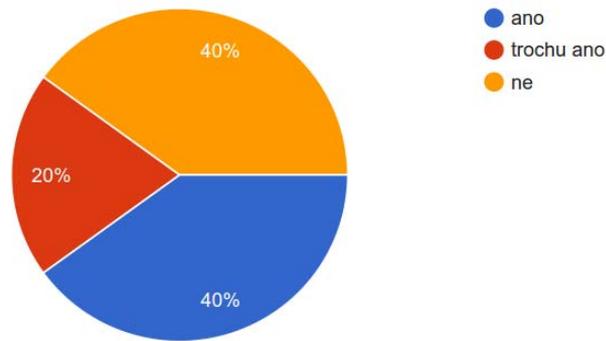
Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Další otázka rozvíjí diskriminaci, kterou romské děti v DD Klánovice zažili, jednalo se především o posměšky, osobení z krádeže, pohledy nebo zachovávání odstupu.

Graf 12: Míra diskriminace kvůli pobytu v dětském domově u dětí z DD Klánovice

Měl jsi někdy potíže, protože bydlíš v dětském domově?

(10 odpovědí)

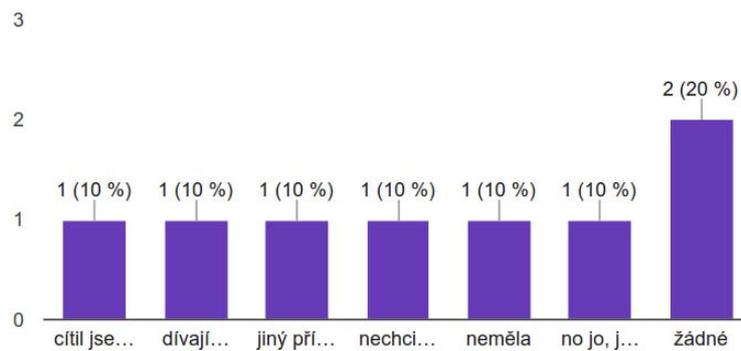

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Dalším předmětem zájmu byla případná diskriminace z důvodu pobytu v dětském domově. 40 % probandů zažilo diskriminaci kvůli pobyt v dětském domově, další 20 % ji zažilo trochu. Diskriminace kvůli pobytu v dětském domově není tak výrazná jako kvůli romskému původu.

Graf 13: Projevy diskriminace kvůli pobytu v dětském domově

Jaké potíže? (8 odpovědí)

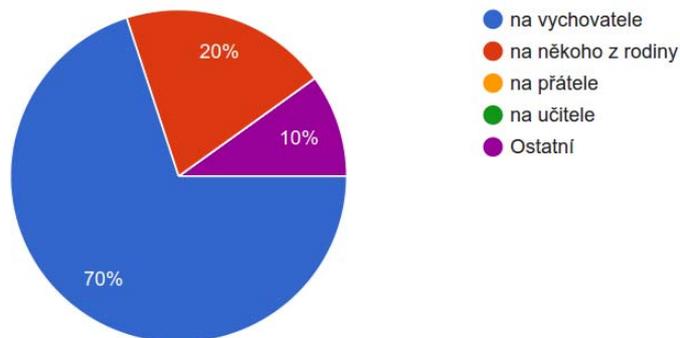

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Konkrétními projevy diskriminace kvůli pobytu v dětském domově byly jiný přístup, pohledy druhých lidí, věty typu „No jo, je z děcáku.“

Graf 14: Blízka osoba, se kterou děti problémy řeší

Na koho se obracíš v případě problému? (10 odpovědí)

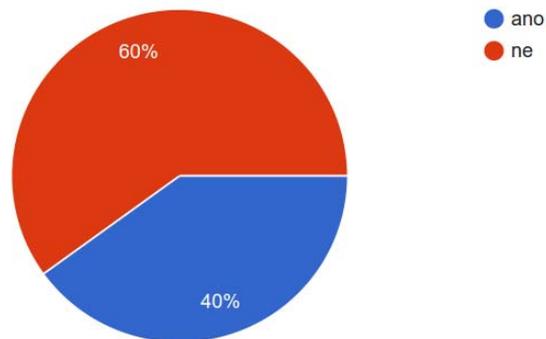

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

V případě problému se děti z DD Klánovice obracují v 70 % případů na vychovatele a ve 20 % případů na někoho z rodiny. Zbýlých 10 % se obrací na někoho jiného, na přátele nebo na učitele se neobrací nikdo.

Graf 15: Míra preference vychovatele romského původu

Je pro tebe vychovatel romského původu v něčem lepší než vychovatel neromského původu?
(10 odpovědí)

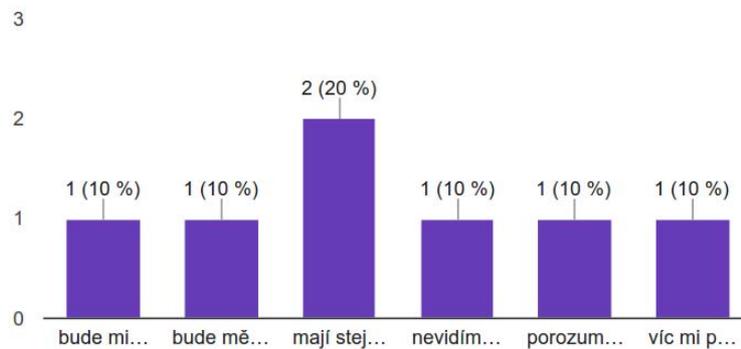

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

V otázce preference romského vychovatele před vychovatelem neromského původu dávají děti z DD Klánovice mírně přednost romskému vychovateli, v 60 % případů.

Graf 16: Důvody preference vychovatele romského původu

V čem ano nebo ne? (7 odpovědí)

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Důvody preference romského vychovatele jsou, že bude dětem více rozumět, to uvádí 57 % probandů. Žádný rozdíl mezi vychovateli romského a neromského původu nevidí 43 % probandů.

Graf 17: Přínos Nadačního fondu Harmonie

Co ti přinesl Projekt Harmonie? (10 odpovědí)

stejný přístup a možnost vyniknout
zklidnění povahy
využití volného času
možnost zviditelnit se
nic
vidět cizinu, stát před davem lidí
možnost realizace
uvolnění
zviditelnit se
možnost poznat nové lidi

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Nadační fond Harmonie má pro děti důležitý význam. Přinesl jim možnost vyniknout, zviditelnit se, realizovat se, poznat nové lidi, poznat cizinu, využít volný čas, zklidnit se a uvolnit se.

Graf 18: Výběr povolání (a dokončeného vzdělání) děti z DD Klánovice

Čím bys chtěl/a být, až budeš dospělý/á? (Jaké chceš mít vzdělání?)

(10 odpovědí)

sociální pracovník (vysokoškolské)
barmanem (ODBORNÉ STŘEDNÍ)
voják z povolání (vysoké)
vedoucím (střední)
nevím (maturitu)
kadeřnice (odborné)
grafikem (střední)
jsem pomocnou silou
grafik odborné s možností dodělat maturitu
kadeřnice (odborné)

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Svou budoucnost děti z DD Klánovice vidí ve 20 % případů ve vysokoškolské profesi (sociálního pracovníka nebo vojáka z povolání), ve 30 % případů v profesi s maturitou (grafika, vedoucího), v dalších 30 % případů v profesích s výučním listem (kadeřnici, barmana).

Graf 19: Pocity z odchodu z DD Klánovice

Jak cítíš dobu odchodu z DD? (10 odpovědí)

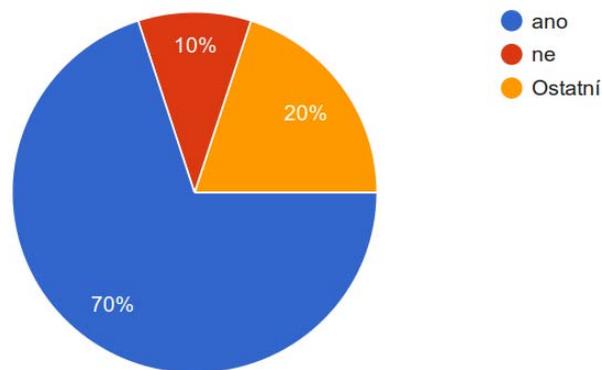
nervozita, nejistota
negativně
volnost, seberozhodování
nejistota, napětí
těším se
bojím se jí
volnost
nevím jestli to zvládnu
svobodu , zodpovědnost
svoboda, nejistota

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Dobu odchodu z DD Klánovice vnímají děti jako na jedné straně nervozitu, nejistotu, napětí, obavy, a na druhé straně jako svobodu, volnost, rozhodování o sobě, těšení, zodpovědnost.

Graf 20: Potřeba kontaktu s DD Klánovice i po odchodu z dětského domova

Po svém odchodu budeš nadále v kontaktu s DD? (10 odpovědí)

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Děti z DD Klánovice jsou přesvědčeni, že po odchodu z DD budou s domovem stále v kontaktu v 70 % případů. Jen v 10 % probandů uvádí, že již s DD Klánovice v kontaktu nebude.

Graf 21: Posouzení, jak připravil DD Klánovice děti na život

Jak tě připravil život v DD na další život? (10 odpovědí)

myslím že dobře
víc než dobře
poznala jsem dobré i špatné příklady
dal mi základ
průměrně
středně
hezky
dle možností
snaží se
v rámci možností

Zdroj: autor práce, 2017 (vlastní šetření)

Konkrétně ke zhodnocení DD Klánovice, jak připravila děti na život probandi uvádějí, že je připravila dobře, dle možností, průměrně, dala základ či že ukázala dobré i špatné příklady. Celkově tedy posuzují přípravu na život průměrně, negativní odpověď nebyla žádná.

10 PŘÍPADOVÉ STUDIE

10.1 PŘÍPADOVÁ STUDIE – PAVLA⁷

Pavla⁸ byla do dětského domova umístěna společně se svými třemi sestrami, jednou mladší a dvěma staršími. Její rodiče žili pohromadě s další mladší sestrou a její matka byla těhotná, když je opustil otec, který se s jinou ženou odstěhoval do Německa a nechal je bez prostředků, takže se z nich stali bezdomovci. Čtyři nejstarší sestry byly společně umístěny do ústavní výchovy a jejich matka se nastěhovala do ubytovny, kde žije společně s dvěma nejmladšími dcerami. Otec se o děti nijak nezajímal, nenavštívil je a ničím nepřispívá na jejich potřeby. V Německu, kde pobyl několik let, zplodil ještě jedno dítě.

Do porodu posledního dítěte matka své dcery často navštěvovala a dostávalo se jí od DD nebyvalého přijetí a pomoci, např. zde trávila vánoční svátky apod. a dcery se střídaly na víkendové pobyty u ní na ubytovnách, které mnohokrát změnila, protože nedokázala plnit podmínky daných zařízení. V poslední době styk s matkou probíhal výhradně tehdy, když ji Pavla navštěvovala o víkendech. Zájem otce o dcery nebyl zaznamenán včetně finančních povinností k nim. V roce 2011 se otec vrátil a přesvědčoval matku, aby se opět spolu sestěhovali. Pavlu to právem děsilo, spatřovala riziko opakování situace, kdy všichni vinou otce skončili bez prostředků a domova. Přesto za mámou a sestrami dál pravidelně jezdila a poskytovala matce celé své kapesné na přilepšenou.

Pavla je vnímána jako mírná, uzavřená dívka s nízkým energetickým nábojem, nesmělá a klidná, submisivní a pasivní. Nebrání se dialogu, ale rozhovory nevyhledává. V kolektivu skupiny je oblíbená pro svou pracovitost a laskavost. V pracovních a praktických činnostech je samostatná, pečlivá, ale sama aktivně práci nevyhledává. Má stále tendence uzavírat se do sebe. Nastoupila do učebního oboru pekař, práce ji bavila, ke škole přistupovala zodpovědně, i když není ctižádostivá. I když trpí nadváhou, ze zájmů ji nejvíc těší tanec. Líbí se jí poslech hudby, zvláště romské, a ráda pro skupinu peče a zdokonaluje se v tom. Pravidelně navštěvuje sportovní kroužek. Necítí se dobře v hlučném a pro ni tím stresujícím prostředí, je ráda ve společnosti

---

⁷ Tato případová studie byla sestavena z deníkových zápisů vychovatele, autora bakalářské práce. Tento deník je důležitým zdrojem bakalářské práce.

⁸ Jméno dívky je pro zachování anonymity změněno.

Romů. Nerada se zapojuje do akcí DD. Je ochranná k mladším dětem, o které ráda pečuje. Velmi lpí na matce a mladších sestřích, u nichž je až na výjimky každý týden. Je skromná s mizivým sebevědomím. Každý týden se dostavovala na psychoterapii k eliminaci pasivnosti, minimální řečové apetenci a pozitivní práci na svém sebevědomí.

V posledních dnech na skupině, než odešla bydlet k matce, dostala k užívání vlastní pokoj sama pro sebe mimo skupinu, což velmi uvítala a o pokoj se vzorně starala. Pavla působí zakřiknutým, uzavřeným dojmem. Verbální projev je chudý, nemá velkou slovní zásobu, s narůstající důvěrou otevřeně mluví o citlivých tématech, mluví tiše, často používá sousloví „já nevím“ , „víš jak“. Po celou dobu však pečlivě pracovala a velmi chtěla vyhovět, což ji zprvu brzdilo.

V Dětském domově podstoupila psychologická a speciálně-pedagogická vyšetření. Dle Ravenova testu inteligence se jedná o osobnost simplexní, se středním deficitem především v logickém myšlení a způsobech řešení problémů. Výkon je nevyrovnaný. Společně s citovou a sociální deprivací způsobilo toto nutnost vzdělávání Pavly v Praktické škole a jednoduchém učebním poměru, kde je spokojená. Za rodinu považuje starší sestru jako největší autoritu /zajíc/ , mámu /malá kočka/, sebe jako malou želvičku, bratra /jako raka couvajícího od rodiny/ a tátu – nebezpečného srně. V kresbě stromu je patrná nestabilita, strom naklání vítr a nemá kořeny. Z doplňování vět číší upřímnost, touha po společné rodině, emocionalita a naivita. V sémantickém výběru má v oblasti strachu křik, strach, lásku a partnera, v ambivalenci sebe, v radosti děti. Největším přáním je u Pavly to, aby její máma byla šťastná, druhé – aby byly šťastné i její sestry a odešly z děčáku, třetí – aby všichni žili pospolu a aby z jejich života navždy zmizel otec. Sebe téměř neakceptuje a nenárokuje.⁹

Pavla se tak jako ostatní sourozenci těžce vyrovnávala ze ztráty domova. Často se uzavírala do sebe a plakávala. Před odchodem k matce (2016) samostatně dojížděla do učení do Prahy, které bylo i značně fyzicky náročné, takže se učila vážit si i sebe samu, že vše zvládala. Je stydlivá, dosud prožila první krátkou lásku, kde nepřipustila intimitu a neměla dosud žádnou sexuální zkušenost. Ráda se strojí, upravuje, ale potřebuje taktní rady a vedení. Zajímá se o dění vedle sebe, ale zůstává introvertní. Na

---

⁹ Zdroj: Interní psychologické vyšetření (psycholožka PhDr. Dagmar Fabiánová) z důvěrné osobní dokumentace klientky, DD Klánovice.

otázku, zda by uvítala možnost života v náhradní rodině, reagovala, že jen na návštěvu, třeba s mladší sestrou. Případné pěstounské péče se bojí, co by na to řekla rodina, ale jistě ji lze i k takové změně motivovat. Postrádá však jistotu, lásku, zájem, bezpečí a cit rodiny.

Dne 21.6.2016 vykonává závěrečnou zkoušku, s celkovým hodnocením "prospěla" a získává výuční list v oboru vzdělávání 29-51-E/02 potravinářské práce. Po ukončení školy nachází uplatnění jako pekařka v pekárně. Jedná se o brigádu, jakmile jí bude 18 let, dostane pracovní smlouvu. V této době jí ještě není 18 let a má hotovou školu. Po dovršení 18 let má ze strany DD Klánovice možnost získat startovací byt, kde první dva roky hradí nájemné 2.500,- Kč. V tomto bytě bydlí již její starší sestra a děvčata by mohla bydlet spolu. Matka však žádá o zrušení ústavní výchovy. Po zvážení možností matka stahuje svůj návrh na zrušení ústavní výchovy a bere si Pavlu s mladší sestrou na dlouhodobou propustku. Děvčata odchází bydlet do jedné místnosti azylového domu, kde již bydlí matka a jejich dvě sestry.

Na začátku prosince 2016 Pavla oznamuje, že je těhotná. Přes velmi složitou situaci si dítě chce určitě nechat. Odmítá pomoc ze strany DD Klánovice zabezpečit bydlení i s dítětem. 3. 1. 2017, kdy dosáhla plnoletosti, je jí ukončen pobyt v DD Klánovice, vzhledem ke svému pracovnímu poměru již není nezaopatřenou osobou a odchází bydlet ke svému otci, který jakoby zázrakem oživil paměť na svoji dceru a nabídl jí azyl. Pavla obdrží při odchodu z DD příspěvek ve výši 25.000,- Kč.

Závěr

Pavla je nezralá, nenáročná, tichá a submisivní dívka, která i přes svou vázanost na rodinu, od které se jí však nedostává uspokojení základních potřeb, zejména emočních i materiálních, si zaslouží výlučný rodinný vztah s osobami, které by ji vytvořily zázemí, stabilitu a poskytly jí lásku a bezpečí. Nelze se vyhnout obavám, že otec dceru jen využije vzhledem k jejím finančním možnostem (odchodné z DD, porodné, mateřské příspěvky). Ze strany DD bylo požádáno na Prahu 4 o sociální byt.

10.2 PŘÍPADOVÁ STUDIE – EDA

Eda přišel do Dětského domova Klánovice v květnu 2014, bylo mu 13 let (za tři týdny pak oslavil 14. narozeniny). Důvodem bylo to, že jej matka odmítala. Eda je slovenské národnosti, rodiče nebyli manželé a rozešli se, když mu byli dva roky. Od té doby chlapec otce nikdy neviděl a matka se přestěhovala k novému příteli do Prahy.

Matka má dva syny a dceru, Eda je nejmladší, po porodu císařským řezem byl křídšen. V Praze se matka o děti řádně nestarala, u chlapce se počátkem školní docházky objevila agresivita. Proto byl psychiatricky vyšetřen a medikován, ale matka mu léky nepodávala. Už tehdy se snažila dát syna do ústavní péče. Eda byl poprvé hospitalizován v PL Krč, matka s lékaři vůbec nespolupracovala, syna nenavštěvovala. Po propuštění chlapce domů mezi ním a jeho bratrem došlo k velkému konfliktu, kdy chtěl Eda skočit z okna a pak vzal na bratra nůž. Poté byl převezen do PL Bohnice, kde byl diagnostikován disharmonický vývoj osobnosti se socializovanými poruchami chování. Matka ani při druhém psychiatrickém pobytu chlapce nenavštěvovala, odjela na dovolenou a dostavila se až ke konci dvouměsíčního pobytu. Zásadně negovala jeho návrat domů, neochota chlapce mít u sebe byla tak silná, že byl vzat do ústavní péče.

Eda snadno navazuje kontakty, hodně stojí o zájem, pozornost a vztah. V úkolových situacích je celkem motivovaný, má velký zájem o úspěch a pochvalu. Naopak kritika ho odrazuje a přehnaně dráždí. Adaptace v našich podmínkách u něj proběhla dobře, snažil se nedat najevo žádná pnutí, negaci či odpor. Naopak byl od počátku vstřícný a komunikativní, s kolektivem od počátku vycházel a je oblíbený. Ze začátku se na veřejnosti se choval vzorně. V DD respektoval dospělé, se zvláštní úctou jednal s ženským personálem, a právě tak s dívkami. Oceňuje, jak je o něj postaráno, je vděčný za všechny diskuse a individuální vysvětlování, což mu v minulosti chybělo. Oblíbené dívky rád obdarovává drobnými dárky či květinami a chová se k nim kavalírsky. Propukla u něj naplno puberta. Velmi dbá na svůj vzhled, na osobní hygienu, pravidelně navštěvuje holiče a používá pánské parfémy. Pokud může (a někdo mu poskytne cigarety), kouří. Zhruba 2x měsíčně navštěvuje matku s bratrem, který je mu vzorem a při těchto návštěvách již ke konfliktu nedochází.

Velký problém u něj představuje škola. Zde má problémy a výkyvy. Odmítá ženskou pedagogickou direktivnost či nadřazenost a projevuje se to natolik nešťastně,

že v některých předmětech naprosto odmítá pracovat. Zprvu byl na učitelky negativistický a vulgární. Poté byl apatický a nespolupracoval vůbec, což mu vynáší nedostatečné hodnocení v mnoha předmětech, jako je fyzika, chemie, občanská nauka, anglický jazyk a tělesná výchova. Naopak má rád matematiku, geometrii, český jazyk a hudební výchovu.

Z psychologického vyšetření lze vyčíst, že intelektuálně je v pásmu průměru s výrazně kvalitnější názorovou složkou. Výkon je nevyrovnaný, je ovlivněn oslabenou volní složkou v komplikovanějších zadáních. Projektivní zkouška zaměřená na vztahy v rodině ukazuje, že Eda za svou rodinu považuje matku – králíka, sestru – kočku, švagra – kocoura a neteř – myš, bratra – psa a otce jen označil jako debila. Sebe nakreslil propozičně jako největšího – lva. Eda má k rodině zidealizovaný vroucí vztah. Dřívější konflikty vzal na sebe a s frekvencí styku s členy rodiny je spokojen. Kresba stromu je mimořádně bohatá a ozdobná s květy i kořeny. V nedokončených větvích a práních má především svou budoucnost a sebe.¹⁰

Eda se cítí nejlépe v přírodě, má rád dlouhé vandry a samostatné spaní ve stanu. Romantiku přesouvá i do vysněného nekonfliktního vztahu s dívkou, se kterou se ožení a bude mít dvě děti, v řádu svých 22 let. Má rád, když se může věnovat svým zájmům, a to hudbě, kterou rád mixuje, natáčí a poslouchá, kresbě a malbě, pobytu v přírodě a chlapeckým pracím na zahradě včetně štípání dříví. Chlapec je velmi nadaný na hru na housle, a také v ní vyniká, po roční práci však již v tak intenzivním cvičení v projektu Harmonie nechce pokračovat a jeho přáním je hudbu mixovat a tvořit elektronicky, to také dělá. Má také nadání na malbu a kresbu, maluje graffiti a realizuje se v abstraktním výtvarném umění. Má pozitivní vztah k pohybu, ale žádný systematicky neprovozuje, za začátku chodil na sportovní kroužek. V DD se mu líbí především jeho skupina a vychovatelé, o kterých se velmi hezky vyjadřuje.

V roce 2015 svou budoucnost vidí v roli vojáka z povolání, protože má rád pořádek, zbraně a uniformy a sám prý potřebuje disciplínu, i když tu moc rád nemá. Jeho největším přáním je mít rodinu a dům s nahrávacím studiem. Sám sebe hodnotí jako romantika a realistu. Postrádá kvalitní mužský vzor, zázemí, jistotu a bezpečí. Velmi rychle získal vztah k novému vychovateli a převzal jeho názory. Je zřetelné, že je

---

¹⁰ Zdroj: Interní psychologické vyšetření (psycholožka PhDr. Dagmar Fabiánová) z důvěrné osobní dokumentace klienta, DD Klánovice.

citelně deprivovaný až oploštěný, ale je stále motivovaný s některým dalším dospělým mít vztah bezpečí, důvěry a uspokojování emočních potřeb. Na otázku, zda by uvítal život v náhradní rodině, reagoval záporně. Svůj postoj zdůvodnil tím, že mu stačí rodina, kterou má (i když si ji idealizuje) a další nepotřebuje.

V červnu 2016 je Eda žákem osmé třídy základní školy v Klánovicích. Jeho prospěch je nedostatečný a škola mu nepovoluje vstup do devátého ročníku a ukončuje mu vzdělávání vzhledem ke splnění devíti let školní docházky. Eda tedy končí v osmé třídě s ukončenou sedmou třídou (v osmé propadá). Celou školní docházku je přesvědčen, že se učit nemusí a stejně školu vychodí. Je to pro něj překvapením, že ne vždy se vše stane tak, jak si on naplánuje. Tuto skutečnost nese velmi těžce a na chvíli se zdá, že je poučen.

Vzhledem k nízkému počtu uchazečů na učební obory se dostává od září na učební obor malíř–lakýrník. Dochází u něj k určitému posunu v zodpovědnosti. Snaží se ráno vstávat sám (v 5 hodin), ale i tak nepřichází do školy vždy včas. Vzhledem k absenci deváté třídy a k slabým znalostem z třídy osmé se brzy dostává do problémů. Probíranou látku nechápe a jeho snaha o doplnění je nulová. Místo toho se vrací ke svému již zaběhlému modelu arogantního chování. Nerespektuje vyučující a dělá si zase v hodinách, co chce. Vstává, vykřikuje, mluví sprostě a neplní si dané povinnosti. Brzy je jeho chování řešeno poznámkami, sníženou známkou z chování a podmíněným vyloučením. Vyloučení na sebe nenechá dlouho čekat a Erik v listopadu opouští učiliště. Nutno podotknout, že na odborné praxi je chválen a patří k nejlepším. Mistr odborného výcviku si ho nemůže vynachválit.

Samotné vyloučení Edu staví na reálnou zem. Po pátrání, kam by bylo možné ho zařadit, si sám nachází možnost vrátit se ke studiu deváté třídy ZŠ. Nabízí se varianta dálkového studia a on ji přijímá. Naskakuje do již rozjetého vlaku a přestože má termín zkoušek v červnu 2017, přihlašuje se na zkoušky již v lednu. Kromě tří předmětů všechny plní a zbylé tři si nechává na červen. Volný čas věnuje přípravě studia a snaze najít si brigádu.

Závěr

Eda je ve společnosti příjemný, přizpůsobivý chlapec, který i přes svůj neveselý

životní příběh neztratil důvěru v dospělé, ke kterým upíná svůj vztah a emoční potřeby. Neuznává autority učitelů a nezvládl dokončit osmou třídu ani v opravném termínu. Nyní se pokouší si základní vzdělání dokončit dálkově. Odehrály se u něj ataky agresivního chování. Má dobrý citový vztah k jednomu vychovateli v DD a s ním je ochoten sdílet své hluboké myšlenky a pocity a také přijímá jeho vedení a pomoc v přípravě na život (aktuálně především v profesní přípravě).

Stává se vyzrálejší a spolehlivější. Hovory s ním jsou plné rozumu a smyslu, zdá se, že ví co chce. Vlastní rodina se od něho odtahuje a on začíná vnímat, že jedině on může změnit svůj život. Jeho cílem je dostat se na učební obor grafik. Podává si přihlášku na soukromou školu s úmyslem přispívat si na své studium formou brigádnické činnosti.¹¹

---

¹¹ Tato případová studie byla sestavena z deníkových zápisů vychovatele, autora bakalářské práce. Tento deník je důležitým zdrojem bakalářské práce.

11 INTERPRETACE A DISKUZE VÝSLEDKŮ

Následující řádky jsou předkládány ze zkušenosti vychovatele a popisují, jakými situacemi si často dítě v dětském domově muselo projít. Po narození se dítě začíná upínat ke svým rodičům a hledá v nich vzor pro svůj další život. Po rozpadu rodiny a ve většině případů (s výjimkou smrti rodičů) nezájmu rodičů o dítě, kdy každý z nich myslí sám na sebe, dítě zažívá pocit ostrčení a zklamání. Má naprosté právo se tak cítit, bohužel v tomto období se začíná měnit jeho postoj k dospělým. Vždyť ti, co ho učili, poučovali a kárali, se najednou chovají hůře než on. Komu má tedy věřit? Kdo se stane jeho vzorem? V další fázi života střídá jedno zařízení za druhým. Zde nachází opět rozdílné názory. Co vychovatel, to většinou jiný názor. Pokud nenajde stálé zařízení na dobu svého dospívání, vlastně nemá šanci si utvořit ucelený názor na život a najít si vzor, který by mu ukázal cestu životem.

Otázkou pro výzkum této bakalářské práce bylo zabývat se konkrétně problematickou romské klientely v DD Klánovice a snažit se tak porozumět, co děti v dětském domově prožívají. Limity tohoto výzkumu bakalářské práce jsou zjevné v počtu účastníků výzkumu. Výzkum byl záměrně omezen pouze na Dětský domov Klánovice, aby bylo možné odstínit specifika péče o děti v tomto domově. DD Klánovice je výjimečný v možnostech rozvoje, který dětem nabízí, především je třeba vyzdvihnout Nadační fond Harmonie. Faktem ovšem zůstává, že romská komunita zde čítá deset až dvanáct dětí. Ve výzkumné práci většího rozsahu by bylo jistě možné rozšířit výzkumný vzorek oslovením dalších dětských domovů v ČR. Podobný výzkum, který byl uskutečněn v rámci této bakalářské práce, zatím plošně v ČR proveden nebyl.

Proto byly nedostatky kvantitativního výzkumu vyvažovány druhou kvalitativní částí. Zpracovány byly dvě výzkumné studie, které vychází především z deníkových zápisů vychovatele, autora bakalářské práce. Společně s vedoucím bakalářské práce byly části deníku pečlivě vybírány, aby dobře vystihovaly zásadní skutečnosti, které si dvě děti z tohoto dětského domova prožily, a tak pomohly vysvětlit, s jakými specifickými problémy se romské děti v DD Klánovice potýkají a jak je možné jim s nimi pomoci.

Na základě kvantitativního šetření byly získány cenné informace. Děti v DD Klánovice mají v rámci dětského domova dobré vztahy, mimo dětský domov mají vztahy také docela dobré, ovšem ne tak jako v rámci domova. Kamarádství děti navazují více s dětmi uvnitř dětského domova (dvojnásobně oproti kamarádstvím mimo DD Klánovice), s touto situací převahy kamarádství jen uvnitř DD Klánovice jsou spokojeni a nechtějí se více kamarádit mimo domov. Tento jev udržování přátelských vztahů pouze v rámci dětského domova je trend patrný i v případových studiích. Děti jsou izolované od vnějšího světa a nechtějí vstupovat do hlubších vztahů s lidmi mimo dětský domov. Svou budoucnost děti z DD Klánovice vidí ve 20 % případů ve vysokoškolské profesi, ve 30 % případů v profesi s maturitou a 30 % z nich si přeje pracovat v profesi s výučním listem.

Děti jsou rezervované vůči představě, že si lidé jiných kultur a životního stylu mohou porozumět. 80 % si myslí, že porozumění mezi různými lidmi je možné jen částečně a bezproblémové porozumění neočekává nikdo. Přičemž žádné z dětí nechce žít podobně jako jejich rodiče. Nikdo z nich by model životního stylu svých rodičů nechtěl následovat. Jako důvody uvádějí, že je to špatný model a že je děsivý. Faktem také je, že požadavky, které na děti v DD Klánovice kladou vychovatelé jsou zásadně odlišné od těch, které po nich vyžadovali rodiče. V rámci dětského domova je dětem předkládán model většinové společnosti jako „ten správný“, nemají zde možnost vidět jako vzor jinou romskou rodinu, která by žila spokojeně a dobře se starala o svoje děti. Není zde prostor propojovat děti s jinými romskými lidmi, kteří by jim byli dobrým vzorem, který by děti ocenily a který by jim byl pro život užitečný. Takový model, dětem bližší, od majority nemohou dostat. I přesto, že model životního stylu své rodiny nikdo z dětí nechce následovat, z případové studie Pavly je patrné, že v modelu života své matky Pavla dobrovolně pokračuje. (Kdyby chtěla, existovalo by řešení, jak jí zajistit bydlení i s dítětem v rámci DD Klánovice, to však odmítla.) Eda odmítal se na základní škole učit a nedokončil ani osmou třídu ZŠ, podobně jako jeho matka, i když jako ona žít nechce. Doposud ve vzdělání neviděl takovou hodnotu, jako mu přisuzuje majorita, nyní již sám má ambice základní vzdělání získat a být grafikem. Cesta je otevřená.

Diskriminace kvůli romskému původu se bohužel potvrdila u 80 % dětí z DD Klánovice, což je alarmující číslo. V rámci DD Klánovice je na tuto oblast kladen

zvláštní zřetel a děti i dospělí jsou velmi opatrní a tolerantní. Přesto děti od většinové společnosti zakouší různé posměšky, osočení z krádeže, opovržlivé pohledy nebo zachovávání odstupů. Tento fakt dokládají i případové studie. Identifikace s romskou etnicitou a kulturou je komplikovaná, např. Pavla má velmi ráda romskou hudbu, ale neví, jak by se měla k romské společnosti, se kterou by se mohla identifikovat a která by jí v životě pomohla, mohla přiblížit. Diskriminovány se také děti z DD Klánovice cítí kvůli samotnému faktu, že bydlí v dětském domově, to zažilo 60 % dětí. Děti popisují projevy jako jiný přístup nebo opovržlivé pohledy druhých lidí.

V těžkých situacích se děti obracejí na vychovatele, a to v 70 % případů. To potvrzuje důvěru, kterou k vychovatelům mají. Tato důvěra je základ vztahu a výchovy. V otázce preference romského vychovatele nad neromským není jednoznačná shoda. Pouze 60 % dětí z DD Klánovice by si volilo romského vychovatele, 40 % dětí by volilo neromského. Důvod preference romského vychovatele je pro děti ten, že by jim měl více rozumět. Faktem ovšem zůstává, že mezi vychovateli v DD Klánovice je pouze jediná vychovatelka romského původu a děti tak nemohou mít komplexní představu. Bylo by velmi prospěšné, kdyby si toto zaměstnání volilo více romských pedagogů.

Odchod z DD Klánovice vnímají děti na jedné straně jako nervozitu, nejistotu, napětí, obavy, a na druhé straně jako svobodu, volnost, rozhodování o sobě, těšení, zodpovědnost. 70 % dětí je přesvědčeno, že po odchodu z DD Klánovice budou s domovem stále v kontaktu. To dokládá význam DD Klánovice v životě těchto dětí. Sami dobrovolně v anonymním dotazníku uvádějí, že budou mít i po odchodu z domova zájem vidět lidi, kteří je léta vychovávali. Děti zmiňují, že DD Klánovice je připravil na život dobře, dal jim základ, poskytl dobré i špatné příklady a celkově přípravu na život hodnotí průměrně. Oceňují ovšem především Nadační fond Harmonie, který jim přinesl možnost vyniknout, zviditelnit se, realizovat se, poznat nové lidi, poznat cizinu, využít volný čas, zklidnit svou povahu a uvolnit se.

Předně byly na začátku praktické části stanoveny hypotézy, u kterých nyní posoudíme jejich pravdivost.

Hypotéza 1: Děti v DD Klánovice navazují přátelství a sociální vztahy především s dětmi a lidmi uvnitř DD Klánovice. Tato hypotéza se potvrdila.

Hypotéza 2: Způsob život svých rodičů děti z DD Klánovice nechtějí následovat. Představují si svůj život zcela jinak. Tato hypotéza se jednoznačně (100 %) potvrdila v dotazníku, ovšem případové studie ukazují, že někdy děti příklad svých rodičů následují, i když to původně nechtěli.

Hypotéza 3: Děti jsou diskriminovány kvůli svému romskému původu. Tato hypotéza se také bohužel potvrdila.

Hypotéza 4: Děti z DD Klánovice preferují romského vychovatele před vychovatelem neromského původu. Tato hypotéza se signifikantně nepotvrdila.

Hypotéza 5: Děti hodnotí přípravu DD Klánovice na život kladně. Tato hypotéza se potvrdila částečně, děti hodnotí přípravu jako dobrou, průměrnou.

12 ZÁVĚRY VÝZKUMU

Cílem bakalářské práce je blíže zmapovat, jaké problémy jsou děti v dětském domově nuceny řešit. Dílčím cílem je také zhodnotit efektivitu již zavedených opatření. Tohoto cíle bylo dosaženo a výzkum přinesl navíc zajímavá zjištění.

Tři z pěti hypotéz se zcela potvrdily. Jedná se o hypotézy:

Hypotéza 1: Děti v DD Klánovice navazují přátelství a sociální vztahy především s dětmi a lidmi uvnitř DD Klánovice.

Hypotéza 2: Způsob život svých rodičů děti z DD Klánovice nechtějí následovat. Představují si svůj život zcela jinak.

Hypotéza 3: Děti jsou diskriminovány kvůli svému romskému původu.

Částečně se potvrdily dvě hypotézy:

Hypotéza 4: Děti z DD Klánovice preferují romského vychovatele před vychovatelem neromského původu. Tato hypotéza byla dětmi potvrzena pouze v 60 % případů.

Hypotéza 5: Děti hodnotí přípravu DD Klánovice na život kladně. Ta otázku kvality přípravy DD Klánovice na život odpovídaly, že je dobrá či průměrná, zcela negativní hodnocení nebylo žádné.

Celkově výzkum bakalářské práce přinesl nové poznatky v několika oblastech. V oblasti udržování přátelských a blízkých vztahů dětí se ukázalo, že děti se sami izolují od světa mimo DD Klánovice tím, že příliš nechtějí navazovat vztahy s lidmi mimo domov. Děti se také cítí být diskriminovány kvůli svému romskému původu a nedůvěřují majoritní společnosti. Ovšem důvěřují vychovatelům neromského původu a nepreferují nutně vychovatele romského původu. Děti také oceňují přípravu DD Klánovice na život a zvláště Nadační fond Harmonie. I v tomto případě však má dětský domov své rezervy, které si i děti uvědomují, avšak ani po odchodu z DD Klánovice nechtějí přerušit kontakt s vychovateli v něm.

ZÁVĚR

Bakalářská práce Specifická problematika romské klientely dětí z DD Klánovice z pohledu speciální pedagogiky zkoumala tuto oblast trochu jiným způsobem, než je běžné. Významem bakalářské práce je, že se zaměřovala na výpovědi přímo od dětí, nikoli pouze vychovatelů, a hlubší souvislosti problematiky získávala pomocí případových studií.

Cíl práce byl blíže zmapovat, jaké problémy jsou děti v dětském domově nuceny řešit. Výzkumnými otázkami této bakalářské práce byly: S jakými specifickými problémy se romské děti a dospívající z dětského domova potýkají? Cítí se být romské děti a dospívající z Dětského domova Klánovice (DD Klánovice) diskriminováni? Navazují přátelství spíše uvnitř nebo mimo DD Klánovice? Chtěli by pokračovat ve způsobu života svých rodičů? Jak hodnotí přípravu DD Klánovice pro život? Preferují romského vychovatele před vychovatelem neromského původu? Cíle se podařilo dosáhnout, na všechny výzkumné otázky bylo uspokojivě odpovězeno.

V teoretické části byla předložena problematika legislativy v oblasti ústavní výchovy a ochrany menšin, ústavní výchovy ze speciálně pedagogického pohledu, představení Dětského domova Klánovice, speciálních problémů dětí v ústavní výchově a možností jejich řešení.

Praktická část podrobněji prozkoumala specifické problémy romské komunity ve zmiňovaném dětském domově. Design výzkumu byl smíšený – využita byla kvantitativní metoda (dotazník) a kvalitativní metoda (případové studie, deník).

Bakalářská práce přinesla zajímavá zjištění. Děti umístěné do dětského domova ve všech případech nechtějí žít tak, jak žijí jejich rodiče. Toto zjištění je pro mě jako autora asi nejvíce stěžejní. Je totiž nutné položit si otázku: Kdo je tedy vzorem pro tyto děti? Kdo je jim schopen předvést, ukázat vzor jak žít po ukončení pobytu v dětském domově? Vždyť co vychovatel, to jiný přístup k životu jako takovému. Který je ten správný? Kolik dětí dokážeme zaujmout tak, aby nám věřily a v budoucnu se na nás obracely s dotazy? A romské děti? Jejich tradice, návyky? Nesnažíme se jim vlastně vnucovat náš neromský způsob života? Zkusme si představit situaci obráceně, kdy jsme samotní mezi romskou populací a máme žít podle jejich tradic. K tomu přidejme skutečnost, kdy děti odcházejí od rodin a cítí obrovskou bolest a zklamání, přichází přes různé organizace až do dětských domovů. Během této strastiplné cesty se setkávají

se spoustou dospělých a zároveň spoustou pocitů, názorů, pouček, příkazů atd. Dospělý člověk by měl co dělat, aby to zvládl, a co teprve děti, mnohdy tříleté. Výsledkem jsou pak poruchy chování, které jsou velmi často dospělými špatně chápány a interpretovány. Bohužel i mezi učiteli základních škol, kdy dítě pro ně představuje ve třídě obrovský problém. Je tedy nutné znovu položit otázku: „Kolik vychovatelů chápe tuto práci jako poslání a ne jako zaměstnání?“. To vidím jako další problém. A pak samozřejmě samotnou legislativu, kdy proti sobě stojí Zákon o rodině spolu o právech dítěte proti Zákoníku práce.

Oblast výzkumu bakalářské práce je natolik široké, zajímavé a velmi prakticky využitelné téma, že bych se mu velmi rád věnoval i v diplomové práci. Věřím, že tato práce inspiruje i další studenty výzkumníky a pomohou tak nám všem svými příspěvky tuto složitou problematiku ještě lépe pochopit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BITTNER, P. a kol. *Děti z ústavů*. 1. vyd. Praha: Liga lidských práv, 2007. ISBN 978-80-903473-4-2.

ČÁMSKÝ, P., J. SEMBDNER a D. KRUTILOVÁ. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-802-6200-277.

DANĚK, A. Možnosti a výzvy orchestrálního projektu Nadačního fondu Harmonie vycházejícího z programu El Sistema v českém hudebně výchovném prostředí. In: *XXVIII. Musica viva in schola, 18. – 19. října 2016, Hudební výchova – terra cognita III*, 2016, 18. 10. 2016. Příspěvek na konferenci.

DUNOVSKÝ, J. Poruchy rodiny ve vztahu k dítěti. In *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999. ISBN 80-7169-254-9.

KALEJA, M. *Romové a škola versus rodiče a žáci*. 1. vyd. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2011. ISBN 978-80-7368-943-8

KOVAŘÍK, J. a kol. *Náhradní rodinná péče v praxi*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-957-7.

KRAUSOVÁ, L. – NOVOTNÁ, V. *Sociálně-právní ochrana dětí*. 1. vyd. Praha: ASPI, 2006. ISBN 80-7357-214-1.

MATOUŠEK, O. – PAZLAROVÁ, H. – BALDOVÁ, L. *Individuální plánování služeb u ohrožených dětí a mládeže s důrazem na mladistvé odcházející z ústavní výchovy*. 1. vyd. Praha: Občanské sdružení Člověk hledá člověka, 2008. ISBN 978-80-254-2756-9.

NAVRÁTIL, P. *Romové v české společnosti*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-

7178-741-8.

NĚMEC, Z. *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. 1. vyd. Praha: Nová škola, o. p. s., 2014. ISBN 978-80-903631-9-9

PIPEKOVÁ, J. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-120-0

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 2. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-7367-503-5.

SLOWIK, J. *Speciální pedagogika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3

ŠEVČÍKOVÁ, V. *Slyšet, cítit a dotýkat se... Romská hudba a hudebnost Romů jako pozitivní kulturní stereotyp a dominantní kulturní konfigurace*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. ISBN 978-80-7368-569-0

VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3

Seznam použitých zahraničních zdrojů

BOOTH, E. *Fundamental Elements of Venezuela's El Sistema Which Inform and Guide El Sistema-inspired Programs*. [online]. © 2013 [cit. 2016-12-10]. Dostupné z: http://www.laphil.com/sites/default/files/media/pdfs/shared/education/yola/el_sis_fundamentals_jan_2013.pdf

TUNSTALL, T. *Changing lives. Gustavo Dudamel, El Sistema and the transformative power of music*. New York: W. W. Norton & Company, 2012.

Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKO. Vyhláška MSMT č. 438 ze dne 13. září 2006, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2006, částka 142. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/33389/>

ČESKO. Vyhláška č. 60 ze dne 21. února 2006, o psychické způsobilosti pedagogických pracovníků. In: *Sbírka zákonů České republiky 2006*, částka 120. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/vyhlaska-c-60-2006-sb-o-postupu-pri-zjistovani-psychicke-zpusobilosti-pedagogickych-pracovniku?highlightWords=60%2F2006>

ČESKO. Vyhláška č. 147 ze dne 25. května 2011, kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. In: *Sbírka zákonů České republiky 2011*, částka 56. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-147-2011-sb-kterou-se-meni-vyhlaska-c-73-2005-sb>

ČESKO Zákon č. 563 ze dne 24. září 2004, o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2004. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-563-2004-sb-o-pedagogickych-pracovnicich-a-o-zmene?highlightWords=563>

ČESKO. Zákon č. 561 ze dne 10. listopadu 2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2004. Dostupné také z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/zakon-c-561-2004-sb-o-predskolnim-zakladnim-strednim-vyssim?highlightWords=561%2F2004>

ČESKO. Zákon č. 359 ze dne 30. 12. 1999 o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 1999. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

ČESKO. Zákon č. 109 ze dne 5. února 2002 o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních. In: *Sbírka zákonů České republiky*, 2002. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

DVOŘÁK, J. Systém náhradní výchovy [online]. © 2007 [cit. 2017-01-12]. Dostupné z: <http://www.vzd.cz/sites/default/files/System_nahradni_vychovy.pdf>

NADAČNÍ FOND HARMONIE. Nadační fond Harmonie [online]. © 2015 [2017-02-03] Dostupné z: <http://www.nfharmonie.cz/nadacni-fond-harmonie/>

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: Věk probandů.....	31
Graf 2: Vztahy s dětmi a lidmi v DD Klánovice.....	33
Graf 3: Vztahy s dětmi a lidmi mimo DD Klánovice.....	34
Graf 4: Poměr kamarádu uvnitř a mimo DD Klánovice	35
Graf 5: Potřeba změnit poměr kamarádství uvnitř a mimo DD Klánovice.....	36
Graf 6: Míra porozumění mezi lidmi různého způsobu života a různé kultury	37
Graf 7: Míra chtění napodobit způsob života rodičů.....	38
Graf 8: Důvody, proč děti z DD Klánovice nechtějí napodobovat život svých rodičů..	39
Graf 9: Míra rozdílnosti kladených požadavků na děti ze strany rodičů a vychovatelů	40
Graf 10: Míra diskriminace kvůli romskému původu u dětí z DD Klánovice	41
Graf 11: Projevy diskriminace kvůli romskému původu.....	42
Graf 12: Míra diskriminace kvůli pobytu v dětském domově u dětí z DD Klánovice...	43
Graf 13: Projevy diskriminace kvůli pobytu v dětském domově.....	44
Graf 14: Blízká osoba, se kterou děti problémy řeší	45
Graf 15: Míra preference vychovatele romského původu.....	46
Graf 16: Důvody preference vychovatele romského původu.....	47
Graf 17: Přínos Nadačního fondu Harmonie.....	48
Graf 18: Výběr povolání (a dokončeného vzdělání) dětí z DD Klánovice	49
Graf 19: Pocity z odchodu z DD Klánovice	50
Graf 20: Potřeba kontaktu s DD Klánovice i po odchodu z dětského domova.....	51
Graf 21: Posouzení, jak připravil DD Klánovice děti na život	52

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A - Dotazník.....	I
---------------------------	---

Příloha A - Dotazník

1) Jaké máš vztahy s lidmi a dětmi v DD Klánovice? A mimo DD Klánovice?

hrozné - horší - normální -dobré - skvělé

2) Máš kamarády spíš v DD Klánovice nebo jinde?

v DD - jinde než v DD- obojí asi stejně

Chtěl bys to mít jinak? Jak?

3) Když vedle sebe žijí lidé různého etnika a různé kultury, budou si rozumět?

vůbec si neporozumí - v něčem si porozumí a v něčem ne - porozumí si bez problémů

4) Žijí lidé neromského původu kolem tebe jiným způsobem života než bys chtěl žít ty?

ano – ne

V čem?

5) Chtěl/a bys žít podobně jako žijí tvoji rodiče?

ano -ne

V čem?

6) Liší se nějak požadavky (školní povinnosti, povinnosti doma), které na tebe kladou vychovatelé od toho, co po tobě chtějí (chtěli) doma v rodině?

rodina a vychovatelé po mně chtějí něco úplně jiného - v něčem se to liší - je to podobné

7) Měl jsi někdy potíže, protože jsi Rom?

ne - trochu – ano

Jaké?

8) Měl jsi někdy potíže, protože bydlíš v dětském domově?

ne - trochu – ano

Jaké?

9) Na koho se obracíš v případě problému?

10) Je pro tebe vychovatel romského původu v něčem lepší než vychovatel neromského původu?

V čem?

11) Co ti přinesl Projekt Harmonie?

12) Čím bys chtěl/a být až budeš dospělý/á? (Jaké chceš mít vzdělání?)

13) Jak cítíš dobu odchodu z DD?

14) Po svém odchodu budeš nadále v kontaktu s DD?

15) Jak tě připravil život v DD na další život?

Pohlaví:

Věk:

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Petr Pešek

Obor: 7506R002 - Speciální pedagogika - vychovatelství (Bc. SPPGV)

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Specifická problematika romské klientely v DD Klánovice z pohledu speciální pedagogiky

Rok: 2017

Počet stran textu bez příloh: 62

Celkový počet stran příloh: 2

Počet titulů českých použitých zdrojů: 15

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 9

Vedoucí práce: Mgr. Alois Daněk